

Euskal soziolinguistika aplikatua: bilakaera metodologikoa eta teknikoa

Patxi Juaristi Larrínaga
Politika eta Administrazio Zientzien Saila, Gizarte eta
Komunikazio Zientzien Fakultatea, UPV/EHU

patxi.juaristi@ehu.es

Recepción: 14-12-2014
Aceptación: 23-05-2015

Laburpena

Artikulu hau euskal soziolinguistikari buruzko lan epistemologiko bat da. Bertan, 70. hamarkadatik aurrera euskal soziolinguistek egin dituzten hautu metodologiko eta teknikoak aurkezten dira, eta horri lotuta, baita euskal soziolinguistikaren baitan egin den ikerketaren bilakaera eta berezitasunak ere.

Hitz gakoak: soziolinguistika, metodologia, ikerketa, paradigma,

Abstract

This article is an epistemological research about Basque sociolinguistics. We present the methodological and technical decisions adopted by Basque sociolinguists since the 70s. Besides, we also show the characteristics and development of the researches made in Basque sociolinguistics.

Key words: sociolinguistic, methodology, research, paradigm

“Jakingura eta beharra dira gizakiok egiten ditugun ikerketen arrazoï garrantzitsuenak. Inguratzen gaituen mundua ulertzen saiatzen gara, ezagutzia handitzeko, edo datorkigunaren aurrean babesteko edo egoera hori hobea egiteko. Edozein modutan, ezagutzen hasteak berak esan nahi du, potentzialki behintzat, deskubritzen ditugun gauzak hobea egiteko nahi ditugula. Beste berba batzuekin esanda, gure ingurune sozial eta fisikoari buruz zenbat eta gehiago jakin, hobeto prestatuta gaude berarengan eragiteko.”

Manheim, J. B. eta Rich, R. C. (1988):
Análisis político empírico. Métodos de investigación en Ciencia Política.

Soziolinguistika Eskuliburua (Zarraga, Coyos, Hernandez, Joly, Larrea, Martinez, Uranga eta Bilbao, 2010) irakurriaz bat hasi nintzen aipamen bibliografiko bat idazten, liburua hobeto ulertzeko helburuarekin. Dena dela, aste batzuk testua irakurtzen, notak hartzen eta idazten aritu ostean, aipamen bibliografiko bat baino gehiago, artikulu bat atera zaidala ohartu naiz, eta, pentsatu dut, laburtzen ibiltzea baino hobe zela egindako lana artikulu gisa plazaratzea. Izan ere, ahalegin guztiak egin arren, ezin izan dut, nahi dudana adierazteko, artikulu hau baino bide laburragorik aurkitu.

Soziolinguistika Eskuliburua dago, beraz, lan honen oinarrian. Justua da esatea irakurritakoa asko gustatu zaidala. Maisutasunez lantzen dira soziolinguistikaren oinarriko kontzeptuak eta gaiak, baita euskal soziolinguistikaren bilakaera eta berezitasunak ere. Informazio osotua eta zehatza ematen du, eta euskal soziolinguistika eta munduko soziolinguistikan kokatzen. Gaiak ondo aukeratuta daude, eta modu ulerterrazean aurkezten dira. Intelektualki estimulatzailea da liburua, eta gogoetara bultzatzen du. Soziolinguistika eta, bereziki, Euskal soziolinguistika nondik datorren, non dagoen eta nora doan ikusteko lan bikaina da.

Bereziki interesgarriak iruditu zaizkit Aritz Zarragaren eta Jone Jone Miren Hernandezen kapituluak: hurrenez urren, “Soziolinguistikari Sarrera” eta “Hizkuntzak Aztergai: Ikerketa-Metodoetara Oinarriko Hurbilpena”. Lehenengokoak, soziolinguistika diziplina zer den, nondik datorren eta gaur egun non dagoen azaltzen du, eta soziolinguistikaren iker eremu garrantzitsuenen berri ematen du. Bigarrenak, soziolinguistikaren metodoak eta teknikak aurkezten ditu.

Liburuko beste artikuluei inolako balorerik kendu gabe, bi artikulu hauek euskal soziolinguistika aplikatuaren ikerketa ugari aurkezten dituzte, eta oso egokiak dira Euskal Herriko soziolinguistek egin dituzten hainbat ikerketen berezitasunak ezagutzeko. Egia esan, bi artikuluek euskal soziolinguistika aplikatuari buruzko jakin mina piztu didate; bereziki, euskal soziolinguistek azken urteotan hartutako erabaki metodologiko-teknikoei buruzkoa. Eta horretan murgildu naiz, buru-belarri, aipamen bibliografiko bat egiten ari nintzela ahaztuta.

Artikulu hau, bada, euskal soziolinguistikari buruzko lan epistemologiko bat da. Dena den, alde zuzenetik esan nahi dut ez ditudala aztertzen aztergai nagusi gisa hizkuntza hartzen duten soziolinguistika aplikatuaren ikerketak, ezta ere soziolinguistikaren oinarriko ikerketak; euskal soziolinguistika aplikatuaren ikerketa lerroak; irakaskuntzan, administrazioan edota lan munduan soziolinguistikak duen tokia; soziolinguistikaren baitan lanean ari diren erakunde publiko eta pribatuen berezitasunak; soziolinguistikako gaiak Euskal Herrian dibulgatzen diren modua edota euskal soziolinguisten perfilak. Ikuspuntu epistemologikotik egin beharreko lan interesgarriak badira ere, artikulu honek helburu xumeagoak ditu: 70. hamarkadatik gaur eguneraino, hizkuntza entitate sozial gisa hartzen

duen euskal soziolinguistika aplikatua erabili diren metodologiaren eta tekniken bilakaera ezagutzeko.

1. Deliberamendu metodologiko-teknikoak soziolinguistikan

Soziolinguistika kontzeptua 1952. urtean agertu zen lehenengoz, Haver C. Currie-ren artikulu baten izenburuan. Alabaina, diziplina honen ibilbidea 1964. urtean hasi zen; hain zuzen ere, hainbat ikerlari (linguistak, soziologoak eta antropologoak, nagusiki) Kalifornian egin zen nazioarteko kongresu batean elkartu zirenean (Zarraga, 2010:31). Gertakari honek diziplinarekiko interesa piztu zuen, eta handik gutxira, soziolinguistikaren izenburupean, hainbat lan argitaratu ziren Amerikako Estatu Batuetan (AEB), Kanadan eta Erresuma Batuan.

Berrogeita sei urte hauetan, munduko soziolinguistek hainbat erabaki metodologiko eta tekniko hartu behar izan dituzte. Ikerketa aplikatu bakoitzak bere beharrak, oztipoak, helburuak eta, oro har, berezitasunak izan dituen heinean, tokian tokiko soziolinguistek erabaki behar izan dute zeintzuk diren aztertu nahi zituzten errealitate soziolinguistikoak ikertzeko metodorik eta teknikarik fidagarrienak.

Euskal soziolinguistek ere metodo eta teknikei buruzko makina bat deliberamendu hartu behar izan dituzte, eta horrek forma zehatz bat eman dio gaur eguneko euskal soziolinguistikari

1.1 Lehen deliberamendua: tradizio metodologikoa

Soziolinguisten lehen deliberamendua tradizio metodologikoarekin zerikusia du. Izan ere, Gizarte Zientzietan, hiru paradigma edo tradizio metodologiko nagusi daude: tradizio positibista (ikuspegi metodologiko distributiboa eta teknika kuantitatiboak), tradizio hermeneutikoa (ikuspegi metodologiko konprentsibo-estrukturala eta teknika kualitatiboak) eta tradizio dialektikoa edo kritikoa, (ikuspegi metodologiko dialektiko-kritikoa eta teknika parte hartzaileak) (Altuna, Berrio-Otxoa, Jausoro eta Martinez, 2008). Inkontzienteki bada ere, ikerketa teorikoak zein aplikatuak egiten dituzten soziolinguistek hiru tradizio metodologiko hauetariko bateri (edo hauen konbinaketa bateri) lotzen zaizkie:

Tradizio positibistaren arabera, errealitate soziolinguistikoa modu enpirikoan aztertu behar da, natur zientzietan bezala. Inkesten, behaketen edo saioren bidez lortzen diren aldagaiak kuantitatiboki aztertuz, emaitzen orokorpen probabilistikoak lortu daitezke; ostean, errealitate soziolinguistikoa gidatzen eta azaltzen duten lege kausalak ezagutzeko, eta, azken finean, fenomeno soziolinguistikoak aurreikusteko. Gertaera soziolinguistikoak, hortaz, errepikakorak eta aurreikusteko modukoak dira, eta teknika kuantitatiboen bitartez, egiaztapen enpirikoak lortu daitezke (Altuna, Berrio-Otxoa, Jausoro eta Martinez, 2008).

Tradizio metodologiko honen arabera, soziolinguistikak egiten duen ikerkuntza neutroa eta aseptikoa da, lortzen dituen datuak objektiboak dira, eta jakintza teknikoa, objektiboa eta instrumentala sortzen du. Azken batean, ikerketa soziolinguistikoek ezin dute loturirik izan balio, ideologia eta politika zehatzekin. Soziolinguistek datuak bildu eta interpretatu egin behar dituzte bakarrik. Errealitatea eraldatzea politikarien, erakundearen edo beste gizarte eragile batzuen lana da.

Ikuspegi hermeneutiko edo konprentsiboaren arabera, gizakiaren portaerak bere barne izaeraren adierazpenak dira. Giza portaeraren edo gertaera sozialen azterketa egiteko, beraz, gizakiaren barne izaera edo barne dimentsioa sakonean ezagutu behar da; hau da, gizakiak

ideiak, baloreak, sinesmenak edo pentsamenduak barneratzeko eta sortzeko duten gaitasun sinbolikoa ulertu behar da. Izan ere, portaera sozialen azpian dagoen barne dimentsio sinboliko horrekin, gizakiok zentzua ematen diegu gure portaerei (Altuna, Berrio-Otxoa, Jausoro eta Martinez, 2008). Hortaz, fenomeno soziolinguistikoak ezin dira enpirikoki aztertu. Portaera edo gertaera soziolinguistikoen sakoneko esanahia eta zentzua behar bezala ulertzeko, hiztunen esanahi-sistema sinbolikoa ezagutu behar da. Eta hori teknika kualitatiboekin egin daiteke bakarrik. Sakoneko elkarrizketen, eztabaida taldeen, bizitza historien, delphy teknikaren edo diskurtsoaren analisiaren bidez ezagutu daiteke bakarrik elkarrizketatuaren mundu sinbolikoa edota beretzat garrantzitsua eta adierazgarria dena. Zentzu honetan, soziolinguistikaren helburua da hizkuntzen eta gizartearen arteko harremanak ulertzea (*verstehen*); enpatia bidez ezagutzeko, gizakiok hizkuntzekiko ditugun jarrerak, motibazioak edo hizkuntzen ezagutzari eta erabilerari ematen diegun zentzua eta esanahia. Lege orokorrak eta unibertsalak ezin dira lortu errealitate soziolinguistikoaren azterketan, soziolinguistika zientzia ideografikoa delako -ingurune zehatzak aztertzen dituelako-, eta ez nomotetikoa -lege orokorrak formulatzen dituelako- (Altuna, Berrio-Otxoa, Jausoro eta Martinez, 2008).

Tradizio kritikoa edo dialektikoa ikuspuntu positibistaren kritikatik sortu zen; zehatzago esateko, tradizio positibistaren enpirismoarekiko kritikatik. Izan ere, tradizio dialektikoan kokatzen direnen arabera, ikerlariak inkestak, behaketak edo saioen bidez egiten dituzten ikerketek ez dituzte errealitatearen atzemate zuzenak egiten, ikerlariak behatzen dutena eta atzematen dutena, bizi diren gizarte motaren eraginpean dagoelako. Ikerketa enpirikoen bidez, errealitatearen parte batzuk ezagutzen ditugu, baina osotasuna galtzen dugu. Horrela, momentu historiko bakoitzean, osotasun sozialak gizakien pentsamoldeetan eta portaeretan duen eragina ez bada aztertzen, itxurak eta azaleko gertaerak besterik ez dira ezagutzen; hau da, errealitatearen ezagutza partzialak lortzen dira (Mardones, 1997:38). Hortaz, Hizkuntzekiko jarrerak, motibazioak edo hizkuntzen erabilerari, ezagutzari edo transmisioari buruzko dinamikak atzemateko, fenomeno horiek kokatzen diren errealitate sozial, ekonomiko, kulturak eta historikoak ikertu behar dira (Altuna, Berrio-Otxoa, Jausoro eta Martinez, 2008).

Ikuspegi kritikoak ez ditu teknika kualitatiboak edo kuantitatiboak ukatzen. Dena dela, paradigma honek ikerketa parte hartzaileak proposatzen ditu, era honetako tekniken bidez, hobeto atzematen delako osotasun sozialak gizakien portaeretan eta jarreretan duen eragina (Altuna, Berrio-Otxoa, Jausoro eta Martinez, 2008). Teknika parte hartzaileetan, elkarrekin, gizakiek edota gizarteek identifikatzen dute ikergai den arazo soziala; arazo horren ezagutza holistikoa egiten da ikerlari eta ikergai den populazioko kideen artean; ikergai den populazioko kideek ikerketa prozesuan parte hartzen dute (hau da, populazioa ez da ikerketaren objektua, subjektua baizik); eta ikerketaren azken helburua da ikertzen ari den errealitatea eraldatzea eta ikerketa horretan parte hartu duten gizaki eta gizartearen kohesio soziala eta bizi kalitatea hobetzea. Ikerketa, kasu honetan, informazioa biltzeko bidea izateaz gain, interbentzio modu bat da, ikergai den populazioa dituen arazoez ohartzeko, bere egoeran azterketan sakontzeko eta, azken finean, mobilizatzeko. Zentzu honetan, soziolinguistek errealitate soziolinguistikoak aztertu behar dituzte, baina horrekin batera, ikerketak balio behar du hiztunak euren egoeraz jabetzeko (kontzientzia hartuz) eta errealitate horretan eragiteko. Gutxitutako hizkuntzen kasuan, adibidez, ikerketek lagundu behar dute hiztunak hizkuntza ezagutzearen eta erabiltzearen garrantziaz kontzientziatzen.

Paradigma kritiko edo dialektikoaren arabera, soziolinguistika ezin da izan neutroa, aseptikoa edo objektiboa; zientzia guztiak garai historikoez, ingurune kulturalak eta gizarte-

baldintzek ezartzen dituzten interesen ondorio direlako. Hau da, soziolinguistek jakin behar dute lortzen dituzten datuak garaian garaiko balio, ideologia eta politikekin lotuta daudela.

1.2 Bigarren delibramendua: oinarrizko ikerketak eta ikerketa aplikatuak

Soziolinguisten bigarren delibramenduak ikerketaren helburuekin zerikusia du. Zentzu honetan, kokatzen diren tradizio metodologikoa kokatzen direla, soziolinguistek oinarrizko ikerketak edo ikerketa aplikatua egin ditzakete (Juaristi, 2003).

Oinarrizko ikerketa soziolinguistikoetan (ikerketa purua, teorikoa edo dogmatikoa), ikerlariaren lehen helburua da errealitate soziolinguistiko bati buruzko ezagutza teorikoa handitzea, eta ez arazo bat konpontzea.

Ikerketa soziolinguistiko aplikatuetan (ikerketa praktikoa edo enpirikoa), aldiz, beharizan edo arazo soziolinguistiko bati erantzun nahi zaio. Era honetako ikerketekin arazoren baten inguruan jendearen arreta erakarri (hizkuntzen heriotza, jarrera ezkorrak, erabileraren gutxiagotzea...), arazo zehatzei irtenbideak bilatu edo gizarte batean dauden disfuntzioak konpondu nahi dira. Ikerketa soziolinguistiko aplikatuak egiten dira, hizkuntza politikak sortzeko edota hauen norabidea zehazteko, hizkuntza baten erabileraren eta ezagutzaren inguruan dauden arazoen gainean jendea ohartarazteko, hezkuntza ereduak zehazteko...

Sarritan, ikerketek bi helburuak izaten dituzte. Hau da, gai bati buruzko ezagutza teorikoa handitu nahi izaten dute, eta, era berean, beharizan edo arazo bati irtenbidea eman nahi izaten zaio. Era honetako ikerketak **mistoak** dira.

Arestian esan bezala, artikulu honetan, euskararen inguruko ikerketa soziolinguistiko aplikatuen hautu metodologiko-teknikoen bilakaera aztertuko dut, beste baterako utziz oinarrizko ikerketen bilakaera.

1.3 Hirugarren delibramendua: kanpo lanean oinarritutako ikerketak, saioak eta ikerketa dokumentalak

Tradizio metodologikoa aukeratu eta oinarrizko ikerketa edo aplikatua egin nahi duten zehaztu ostean, soziolinguistek datuak lortzeko erabiliko dituzten bitartekoei buruz deliberatu behar dute. Ikuspuntu horretatik, hiru eratako ikerketak egin daitezke: saioak, kanpo lanak eta ikerketa dokumentalak (Juaristi, 2003).

Ikerketa dokumentaletan, ikerketa bibliografikoak (liburuen azterketak), hemerografikoak (aldizkarietako edo egunkarietako artikuluen azterketak) edo artxibistikoak (eskutitzak, aktak, txostenak...) egiten dira. Soziolinguistikaren baitan, era honetako ikerketak oso egokiak dira iraganeko errealitate soziolinguistikoak eta hizkuntzen bilakaera ezagutzeko.

Ikerketa esperimentaletan edo saioetan, gizakien bizitzan parte hartze kontrolatua eginez, portaera, jarrera edo gertaerak sortu edo manipulatzeko dira, gero hauei buruzko ondorioak ateratzeko. Egia esan, soziolinguistikan saio gutxi egiten dira. Izan ere, gai soziolinguistikoak aztertzerakoan, ez da erraza izaten talde esperimentalak eta kontrolerako taldeak osatzea, eta estimuluek portaeretan eta jarreretan duten eragina neurtzea; ezta saioetan oinarrituz generalizazioak egitea ere. Ikerketa mota hau gehiago erabiltzen da psikolinguistikan¹.

¹ Xavier Vilak eta Natxo Sorollak katalanaren erabileraren inguruko saio bi aipatzen dituzte: "Hizkuntza erabilerei buruzko azterketa esperimentalik ez da egin, baina batzuetan teknika hori

Kanpo lanean oinarritutako ikerketetan, datuak modu naturalean biltzen dira, gertatzen diren momentuan (behaketa zuzena) edo *post facto*, hau da, behin gertatu ostean (inkesta, sakoneko elkarrizketa, eztabaida taldeak, delphy, bizitza historiak...). Kasu batzuetan, ikerlariak berak biltzen ditu datuak, eta beste batzuetan, beste ikerlari edo erakunde batzuk bildu dituzten datuak erabiltzen dira ikerketarako (iturri ez zuzenen azterketa). Soziolinguistikan, ikerketa gehienak kanpo lanean oinarritutakoak dira.

1.4 Laugarren delibramendua: ikerketa esploratzaileak, deskribatzaileak eta esplikatzaileak

Soziolinguisten azken delibramendu metodologiko-teknikoa lortu nahi duten ezagutza mailarekin lotuta dago; hots, ikerketa esploratzaileak, deskribatzaileak edo esplikatzaileak egin nahi dituzten (Juaristi, 2003).

Ikerketa esploratzaileetan, fenomenoaren ezagutza orokorra lortu nahi da. Helburua gehiago da balizko azalpenak aurkitzea, hipotesi zehatzak frogatzea baino. Egia esan, errealitate soziolinguistiko bati buruz gutxi dakigun kasuetan, ikerketa esploratzaileak oso egokiak dira, aztergai den fenomenora lehen hurbilpena egiteko. Zer aurkituko dugun aldeaz aurretik ez dakigunez, galdera orokorrak eta irekiak planteatzen dira. Ikerketa esploratzaileetan, oso onak dira behaketak, eztabaida taldeak eta sakoneko elkarrizketak; hau da, aztergai den fenomenoari buruz ideia orokorrak ematen dizkiguten teknikak.

Ikerketa deskribatzaileetan, fenomeno baten arlo desberdinen ezagupen zehatza lortu nahi da, osatu diren hipotesiak frogatzeko. Ikerketa esploratzaileetan baino diseinu zehatzagoak behar dira. Hipotesiak eta ikerketaren helburuak argi daudenez, ikerketa diseinu landuagoak erabiltzen dira. Era honetako ikerketetan, erabilgarriak dira inkestak eta ondo zehaztutako behaketak. Izan ere, hauen bidez neurtzen diren aldagaien arteko harremanak aztertu daitezke, ostean, aurreikuspenak egiteko. Ikerketa soziolinguistiko deskribatzaileen bidez, gizarte batean nagusi diren hizkuntzei buruzko jarrerak, ezagutzari buruzko datuak edo erabilerari buruzko portaerak ezagutu ditzakegu, gizartekideen portaerak deskribatuz.

Ikerketa esplikatzaileetan, hipotesi kausalak frogatzen dira; hau da, fenomeno sozialen zergatiak aurkitu nahi dira. Era honetako ikerketen helburua da aldagai bat edo batzuk beste aldagai batengan edo batzuegan duten eragina azaltzea. Horretarako, teoria sendoak eta diseinu sofistikatuagoak behar dira.

probatu da, hizkuntza gaitasun eta erabileren ahalmenera inguratu ahal izateko. Horren adierazgarri, adibide batzuk emango ditugu: batetik, prentsan argitaratutako Fabà et al. saioko protokoloan, komunikazioak irauten duen bitartean elkarrizketarekin katalanez egiteari eusteko agindua sartzen da. Erabaki hori hizkuntza gaitasunaren eta erabileraren neurri esperimental baten antzekoa da, katalanari eusten dion solaskidearen aurrean. Bestetik, prentsan ere agertu den Torner et al. saioan, antzeko proba bat egin da Modelo espetxean: presoekiko elkarrizketetan katalanari eutsi zaio, eta, horri esker, egiaztatu da aldeaz aurretik katalana erabiltzearen aurkakotzat jo ohi den kolektibo horrek katalana erabiltzeko ahalmen handia duela” (Vila eta Sorolla, 2004).

2. Deliberamendu metodologi-teknikoak euskal soziolinguistika aplikatuan

40 urteko ibilbidean, euskal soziolinguistek hautu metodologiko eta tekniko ugari egin behar izan dituzte. Imajinazio, estrategia, diseinu metodologiko-tekniko, lan, intuizio eta ilusio asko nahastu dituzte ikerketa prozesuetan. Horrek guztiak euskal soziolinguistika aplikatua sortu, zehaztu eta egituratu du.

2.1 70. Hamarkada: euskal soziolinguistika aplikatua zientifikotasunaren bila

Zein da euskal soziolinguistikaren lehen ikerketa aplikatua? 1868an Ladislao Velasco-k probintziak egin zuen euskal hiztunen alderaketa²? Elgoibar, Errenteria eta Pasaian euskara zertan zegoen aztertzeke, Gaur ikerketa taldeak hirurogeigarren hamarkadaren bukaeran egin zituen lanak³?

Jone Miren Hernandez-ek dioen bezala: Jose Maria Sanchez Carrion "Txepetxek" "*El estado actual del vascuence en Navarra (1970). Factores de regresión. Relaciones de bilingüismo* (1972an argitaratua) deitutako ikerlana burutu zuen. Sanchez Carrionek soziolinguistikako ikerlanen tradizioa ekarri zuen Euskal Herrira, eta geroztik, erreferentzia izaten jarraitzen du" (Hernandez, 2010:323-324). Txepetx-ek Nafarroako 145 herri arakatu zituen, eta lurralde honetan euskarak zuen egoera ezagutzeko aukera eman zuen.

Vianako Printzea Erakundeak argitaratu zuen lan hau euskal soziolinguistikaren lehen ikerketa aplikatua izan zela esan daiteke. Kanpo lanean oinarritua zegoen, eta ikerketa esploratzaile eta deskribatzailea zen, nagusiki. Esploratzailea zen, garai hartan Nafarroako errealitate soziolinguistikoari buruz ezer gutxi ezagutzen zelako, eta gai honi buruzko lehen hurbilpen bat izan zelako; eta deskribatzailea, Nafarroako egoera soziolinguistikoa deskribatzen zuelako. Hala ere, ikerketa esplikatzaileen santsuak ere bazituen. Izan ere, Txepetx-ek euskararen galeraren zergatiari buruzko gogoeta ere egiten zuen. [Jose Angel Irigarai](#)k Bat aldizkarian zioen bezala (Larrañaga eta Iriagaray, 1996:23): "1972. urtean euskaldungoa harriturik geratu zen *El estado actual del vascuence en la provincia de Navarra* delako liburua agertu zelarik. Nor ote zen Jose Maria Sanchez Carrión, izengoitiz, Txepetx hura? Urte haietan ia inork ez zuen ezagutzen, nahiz eta aurreko urteetan hemendik barna ibilia izan. Sekulako zirrara eta oihartzuna sortu zituen euskalarien artean, baita miresmena ere kanpotik etorri batek zer nolako ikerketa interesgarri eta bizia egin zuen ikusirik. Egin zuen lana ez baitzen ohikoa tenore hartan; ez zen geografia linguistikoari zegokion ikerketa arrunt bat (soziometria edo eginez: non mintzatzen zen, non ez, adinak, non ziren galerak, e.a.); lehen aldikoz hasten zen galera horien zergatikoak bilatzen, eta gainera era eraginkor eta zientifiko batez".

² Joseba Intxaustiren arabera (Intxausti, 1990:134-135), Ladislao Velasco arabarraren estatistikak dira joan den mendeko euskal hiztunen kopuruari buruz ezagutzen ditugun daturik fidagarrienak.

³ "Euskaltzaindiak 60ko hamarkadan euskarari buruz ikerketa-lan zabal bat egiteko asmoa hartu zuen. Horrela, 1969aren bueltan, Gaur ikerketa-taldea eskaini zen finantzaketa aurkitu eta lan egitera. Zoritxarrez, ordea, talde honek lan osoa burutzerik ez zuen izan. Egin zituen bai ikerketa partzial batzuk, hala nola, Elgoibar, Errenteria eta Pasaia herrietan euskara zertan zegoen aztertuz. Liburuxka bat ere argitara eman zuen Euskara gaur izenaz. Euskaltzaindiaren asmoa ez zen, ordea, beterik gelditzen" (Euskaltzaindia, 1977).

1973an, Pedro Irizarrek Los dialectos y variedades de la lengua vasca. *Estudio lingüístico-demográfico* liburua argitaratu zuen, Euskalerraren Adiskideen Elkartearen eskutik. Irizarrek “Euskal Herri osoko udalerrri guztietako datu-bilketa zehatz bat egitea lortu zuen” (Hernandez, 2010:324), egoeraren deskribapen zehatza eginez.

Urte berean, 1973an, Jose Anjel Iriagarainen *Euskera eta Nafarroa* liburua kaleratu zen, eta 1974. urtean, Apat-Echebarne-ren (Aingeru Iriagarainen) *Una geografía diacrónica del euskara en navarra*. Lehenengoa ikerlariak berak argitaratu zuen, eta bigarrena Diario de Navarra. Bi ikerketok “euskara Nafarroan zertan zen eta bere galtze-prozesua nondik-norakoa zen aztertzen” zuten, ikuspuntu deskriptibotik (Hernandez, 2010:324).

Bereziki aipagarria da Apat-Echebarne-k egin zituen ikerketa bibliografikoak, hemerografikoak eta artxibistikoak, euskarak Nafarroan izan zuen hedadura eta bilakaera ezagutzeko helburuarekin⁴. Nire ustez, eredu bikaina da, gaur eguneko ikerlarientzat ere.

Lehen urrats hauen ostean, euskal soziolinguistika aplikatuan mugarri izan zen ikerketa bat argitaratu zen: *Hizkuntza Borroka Euskal Herrian* (1979)⁵. Lehen aldikoz gure soziolinguistikaren historian, Euskal Herria bere osoan kontuan hartzen zuen inkesta soziolinguistiko bat egin zen, datu “objektiboak” eta “zientifikoak” lortzeko helburuarekin. Alegia, datu estatistikoek ematen duten “ustezko” objektibotasuna eta zientifikotasuna ziurtatu nahi zen, eta euskararen egoeraren inguruan interpretazio subjektiboak ekidin⁶. Ikerketa hau Siadeco-k burutu zuen, Euskaltzaindiaren ekimenez egin zen, eta Euskadiko Aurrezki Kutxak ordaindu zuen.

⁴ Enrike Diez de Ulzurrun-ek Apat-Echebarneren (Aingeru Iriagarainen) biografian dioen bezala (1999:19-20): “Begi-bistakoa denez, zahartzaroaren atarian, lan aunitz eta plantakoak zerabilzkien esku artean. Arrunt ezaguna zen, bertzalde, ospe handiko gizona, euskaltzale hauta, eta, geldí gabe bere gustuko lanari lotzen zitzaion, hots, ikerkuntzari eta idazteari. Astia topatzen zuen artxibategietara, maizko, jotzeko. Ez ziren gutxi izan gero, Nafarroako Artxibo Nagusian aurkitutako agiri zaharrak, euskararen berri ematen zutenak, bere adiskide Florentzio Idoatek, hots, Artxiboko zuzendariak lagundurik. Gehien gustatzen zitzaion kontua zen hura, hau da, paper zaharretan arakatu, euskarari buruzko lekukotasun historikoak topatu eta argitara emateko. Arrazoi berbera zela medio, Iruñeko Elizbarrutiko Artxibategira ere hasi zen joaten. Balio handiko izkribuak aurkitu zituen, bere idazlanetan, harat-honat, isuri zituenak.

Agiri, testigantza eta paper horiek guztiek salatzen zuten agerikoa zena, hots, euskarak lurralde zabal-zabalak eduki zituela garai batean, denboraren zorigaitzoko joanean, arras galduak. Lekukotasun horien guztien bilduma ederra egin zuen 1974an argitara emandako *Una geografía diacrónica del euskera en Navarra* delako liburu mamitsua”.

⁵ Siadeco-k 12 liburukiz osatutako *Estudio socio-lingüístico del euskera* ikerketa egin zuen 1977n euskararen egoera aztertzeko, eta 1979an, lan honen laburpen bat agertu zen *Hizkuntza Borroka Euskal Herrian* izenburupean. Lan hau iker asmo zabalago baten bigarren liburua izan zen. Lehen liburua *Euskararen Liburu Zuria* (Euskaltzaindia, 1977) izan zen. Lan hau ere Euskaltzaindiak bultzatu zuen, Siadecok diseinatu eta koordinatu zuen eta Euskadiko Kutxak finantzatu. *Euskararen Liburu Zuria* euskararen egoerari buruzko oinarritzko ikerketa edo ikerketa teorikoa izan zen. Hirugarren liburu bat egiteko egitasmoa ere egon zen, baina, azkenean, ez zen gauzatu (Euskaltzaindia, 1977).

⁶ Siadeco-ren web orrian irakurri daitekeen bezala “Helburu orokorra, batetik linguista eta ikertzaileei egokitutako informazioa bildu eta sortzea izan zen, profesionaleri oinarritzko informazioa eskuratzea alegia; eta bestetik, lanari ezaugarri zientifiko oso garbia ematea (interpretazio subjektibora hain arriskubera den soziolinguistikaren alorrean batez ere), hasierako eskema teorikotik aurrerantz erabilitako metodologian eta datuen tratamenduan” <http://www.siadeco.net/en/revista/publicaciones.php?pag=6>

Ikerketa aplikatu hau (aplikatua zen euskararen egoeraren berri emateaz gain, euskararen heriotzari buruz arreta erakarri eta gizartean euskara babestearen kontzientzia sortu nahi zuelako, euskara sendotzeko), kanpo lanean oinarritua zegoen (inkesta bat egin zen) eta, ikerketa esploratzaile eta deskribatzailea zen. Esploratzailea zen, garai hartan Euskal Herriko errealitate soziolinguistikoari buruz ezer gutxi ezagutzen zelako, eta gai honi buruzko lehen hurbilpen bat izan zelako. Baina, horrekin batera, ikerketa deskribatzailea ere izan zen: euskal gizartean nagusi ziren hizkuntzei buruzko jarrerak eta ezagutzari eta erabilerari buruzko datuak aurkeztu zituelako.

Hurrengo urtean, 1978an, Siadecok 1976-1977 ikasturtean Alfabetatze-Euskalduntze Koordinakundeak (AEK) jasotako ikasle-fitxak aztertu zituen (Siadeco, 1978). Txosten hartan, Euskal Herria osoan euskara ikasten ziharduten 30.000 helduren berri eman zen. Ikerketa hau ere inkestan oinarrituta egin zen, eta ikerketa deskribatzailea izan zen (Perales, 2007:2).

Txepetx-ek, Irizarrek, Iriagaraitarrek, Siadeco-k edo Euskaltzaindiak 70. hamarkadan egin zituzten lehen ikerketa soziolinguistiko aplikatu hauek kanpo lanean oinarrituta zeuden, nagusiki (ahantzi gabe Apat-Echebarne-k ikerketa dokumentala egin zuela), eta ikerketa esploratzaileak eta deskribatzaileak ziren, batez ere. Hala ere, lehen euskal soziolinguisten artean hasieratik egon zen euskararen galeraren zergatiak azaltzeko nahia, eta, ondorioz, deskribatzeaz gain, lehen ikerketa hauek ikerketa esplikatzaileen zantzuak ere izan zituzten. Egiazki, lehen ikerketa hauen helburua izan zen informazio kuantitatiboa lortzea, euskararen egoera nolakoa zen ezagutzeko. Honenbestez, paradigma positibistan kokatu ziren, eta datu kuantitatiboak, estatistikoak edota demolinguistikoak bildu zituzten.

Edozein modutan, euskal soziolinguistikaren hasierako positibismo hau oso lotuta zegoen, inkontzienteki bada ere, euskararen inguruan garai hartan sortzen ziren eztabaida sutsuekin.

Euskararen gaiak karga ideologiko handia zuen euskal gizartean, eta lehen ikerketa hauek bultzatu edota egin zituzten ikerlari eta erakundeek (Vianako Printzea Erakundeak, Euskaltzaindiak edo Euskal Herriaren Adiskideen Elkarteak) pentsatu zuten, datu kuantitatiboak bilduz, eragile politiko eta sozial guztiek onartuko zituzten datuak eskuratuko zituztela, eta, ondorioz, euskararen inguruan erabakiak errazago edo eztabaida gutxiagorekin hartu ahal izango zirela. Objektibotasuna ziurtatuko zuten datu “zientifikoak” eskuratu nahi zituzten, arazorik gabeko euskararen biziberritze prozesua bati ekiteko. *Hizkuntza Borroka Euskal Herrian* (1979) liburuaren sarreran irakurri daitekeen bezala: “*Hau ere espezialistek egina izan da, metodo zientifikoei atxikituz. Hurbilketak eta subjektibotasunak alde batera utzi behar ziren, bai arerioaren aldetik eta orobat nahitaez partziala zitekeen gure aldetik* (Euskaltzaindia-Siadeco, 1979:13).

2.2 80. hamarkada: erakunde publikoen lehen ikerketa soziolinguistiko aplikatuak

70. hamarkadakoak dira Euskal Herrian egin ziren lehen ikerketa soziolinguistiko aplikatuak. Dena dela, euskal soziolinguistika hastapenetan zegoen 80. hamarkadaren hasieran. Jose Ignazio Ruiz Olabuenagak, garai hartan Eusko Jaurlaritzako Prospekzio Soziologikoen Kabineteko Zuzendariak, *La Lucha del Euskara* liburuan (1983) zioen bezala: “Si la sociolinguística, como sugiere Rafael L. Ninyoles, es uno de los campos de

investigación más recientes, la eusko-sociolingüística es prácticamente inexistente. Aunque tardíos, existen ya no pocos filólogos del euskera. Sociólogos no existen apenas, si exceptuamos figuras tan aisladas como Juan María Torrealday y algún que otro franco-tirador.

Esto no impide acometer un esfuerzo de complemento, de refinamiento o depuración de esfuerzos anteriores, por la simple razón de que tales intentos no existen.

Si exceptuamos los mapas lingüísticos de Irigaray o Irizar (para no mencionar los balbuceos de Humbolt o del Príncipe Bonaparte), los trabajos de Luis C. Nuñez, M. José Azurmendi y, sobre todo, la obra del Grupo Siadeco, todo ello a nivel estrictamente descriptivo, la sociolingüística del euskera está aún por nacer” (Ruiz Olabuenaga, Zuzendaria, 1983:3). Urte berean, J. M. Larreak gauza bera zioen: oraindik ezin da euskal soziolingüistikaz hitz egin (Larrea, 1983).

Euskal soziolingüistika lehen pausoak ematen ari zen 80. hamarkadaren hasieran, baina euskararen egoerarekin eta etorkizunarekin arduratuta zeuden ikerlari, erakunde eta eragileek hasieratik ohartu ziren oso garrantzitsua zela euskararen biziberritzerako datu kuantitatiboak biltzea eta ikerketa aplikatuak egitea. Gauzak horrela, 1981. urtean, euskal soziolingüisten ikerketarako mugarri izan zen zerbait gertatu zen: lehen aldiz Euskal Herriko historian, Eusko Jaurlaritzak euskararen ezagutzari buruzko galdera bat sartu zuen biztanleriaren errolda osatzeko galdetegian.

Erabaki honek hasiera eman zion euskarari buruzko datu estatistikoaren bilketa sistematikoari, eta, horrekin, baita ikerketa soziolingüistiko sofistikatuagoei ere. Ondorioz, 1983. urtean, Eusko Legebiltzarrak Euskararen Erabilera Normalizatzeko Legea onartu eta urte batera, Eusko Jaurlaritzako Prospekzio Soziologikoen Kabineteak, erroldako datu soziolingüistikoekin zein galdeketa bitik lortutako datuekin (Euskararekiko Jarrerei Buruzko Galdeketa eta Ezagutza Eta Erabilerari Buruzko Galdeketa) *La Lucha del Euskara* lana aurkeztu zuen.

Ikerketa hau ere tradizio positibistan kokatu zen, kanpo lanean oinarritua zegoen eta euskarak zuen egoera deskribatzen zuen. Jose Ignacio Ruiz Olabuenagak garai hartan zioen bezala: “Entre los muchos campos, aún abiertos a la investigación sociológica, del euskera, nos decidimos por abordar aquellos que, por su carácter básico, reclamaban una atención más inmediata: Diagnóstico censal y muestral del Hecho Social del Euskera. Definición de su situación a través del conjunto de opiniones y actitudes. Estrategias y Programación Básica” (Prospekzio Soziologikoen Kabinetea, 1983:V).

1984an, Txillardegiren Elebidun gizartearen azterketa matematikoa liburua argitaratu zen. Ikerketa hau mugarria eta berritzailea izan zen, nire ustez, matematikaren bidez, euskararen biziberritzeak jarraitu behar zuen bideari buruzko gogoeta egiten zuelako. Ikerketa hau ere, paradigma positibistan kokatzen zen, baina oinarritzko ikerketa zen nagusiki. Egiazki, lan honen helburua zen Euskal Herriaren egoera soziolingüistikoari buruzko ezagutza teorikoa handitzea. Nolanahi ere, ikerketa aplikatuaren zantzuak ere bazituen; azken finean, Txillardegiren helburua zelako jendea euskarak zuen egoerari buruz kontzientziatzea eta gizartearen mobilizatzea. Ikerketa honen bukaeran, euskara biziberritzeko eman behar ziren pausoei buruz hitz egiten zuen Txillardegik: “1) elebidunen kopurua azkartzea: eskola, telebista, etab. Hori bai, jakina. Baina: 2) euskaldun elebakarrak (egiazkoak edo "faktikoak") sortzea; eta, tentsioak sortuz, eta abar, dinamika azkarrago bat sortzea” (Txillardegi, 1984:113).

1985. urtean, Hizkuntza minorizatuen soziologia kongresua egin zen Getxon. Bertan, hainbat ikerketa soziolinguistiko aplikatu aurkeztu ziren, ia denak teknika kuantitatiboetan oinarrituak. Besteak beste, aipatzekoak dira Jon Perez de Arribek (Perez de Arribe, 1985:289-292), Julio Martinez-Arinas-ek (Martinez-Arinas, 1985:295-308), Frantziska Arregi-k (Arregi, 1985:321-335) eta Mikel Marañon-ek (Marañon, 1985:461-481) aurkeztu zituzten ikerketa aplikatu kuantitatiboak.

Kongresu horretan, Iñaki Larrañagak, Siadeco-ko ikerlariak, “Euskararen Erabilpen Errealia Gipuzkoan: Leku Publikoetan, Udal Erakundeetan, Gizarteko Zerbitzuetan” komunikazio aurkeztu zuen (Larrañaga, 1985). Nik dakidala, ikerketa honetan erabili zen lehenengoz behaketa zuzena teknika euskararen erabilera neurtzeko. Beraz, ikerketa berritzailea izan zen, ikuspuntu metodologiko zein teknikitik. Are gehiago, hurrengo urteetako soziolinguisten jardun metodologiko-teknikoan eragina izan zuen lana izan zen.

1986. urteko udal erroldan, 1981. urtean erabilitako euskararen ezagutzari buruzko galderari ama hizkuntzari buruzko beste galdera bat gehitu zitzaion. Bigarren galdera honekin, euskarari buruzko informazio soziolinguistikoa handitu egin zen, eta horrek ikerketarako aukerak ugaritu zituen. Horrela, 1989an, Eusko Jaurlaritzak *Soziolinguistikazko Mapa. 1986. Urteko Erroldaren Araberako Euskal Autonomi Elkarteko Azterketa Demolinguistikoa* argitaratu zuen (Eusko Jaurlaritza, 1989)⁷.

1989an aurkeztu zen ikerketa hau lan berritzailea izan zen, erroldako datuetatik abiatuz, Euskal Autonomia Erkidegoko euskararen egoera deskribatzen zuelako, baina baita ikerketa esplikatzaileen bidea irekitzen zuelako euskal soziolinguistikan. Egiak, euskararengan gehien eragiten zuten faktoreei buruzko datuak emateaz gain, euskaren egoeraren eta bilakaeraren berri izateko zenbait indize aurkeztu zituen (Eusko Jaurlaritza, Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusia, 1989:13) 8. Bestetik, ikerketa honek euskararen egoeraz eta bilakaeraz informazioa ematen duten Euskal Herriko Hizkuntza-adierazleen Sistema (EAS) sortzen zuen. Azkenik, aipatzekoa ere bada ikerketa honek kontzeptu berri bat sartu zuela euskal soziolinguisten ahotan: demolinguistika. Argi zegoen,

⁷ Harrezkero, soziolinguistikazko beste hiru mapa egin dira EAE-n. 1997an eta 1998an II. Soziolinguistikazko Mapa argitaratu zuen Eusko Jaurlaritzak. Hiru liburukitan, 1991ko egoera soziolinguistikoa eta 1981-1991 hamarkadan izan den bilakaera aztertzen ziren (Eusko Jaurlaritza, 1997-1998). 2005. urtean, III. Mapa Soziolinguistikoa argitaratu zen. Euskal Autonomia Erkidego eta hiru lurralde historikoen 2001eko egoera soziolinguistikoa eta 1981-2001 bitarteko bilakaera aztertzen ziren (Eusko Jaurlaritzak, 2005). 2009. urtean, IV. Mapa Soziolinguistikoa argitaratu zen. IV. Mapa Soziolinguistikoak 2006ko Biztanleria eta Etxebizitzen Estatistikan bildutako datuak hartu zituen oinarritzat. Mapa soziolinguistiko honek lau aldagai aztertzen zituen: batetik, hizkuntza gaitasunaren bilakaera (1981eko zentsuan txertatutako aldagaia); bestetik, biztanleriaren lehen hizkuntza (1986. urtean txertatutako aldagaia); hirugarrenik, hizkuntza gaitasunaren eta lehen hizkuntzaren arteko gurutzaketa, BILA indizea (1986tik aurrerako datuak kontuan hartuz); eta, azkenik, etxeko erabilera (1991. urtean gaineratutako aldagaia) (Eusko Jaurlaritza, 2009).

⁸ 1989an indize hauek erabili zituzten: eutsi-endarra, gara-endarra 1, gal-endarra 2, ahozko eskar-endar aktiboa, idatzizko erakar-endar aktiboa, erakar-endar aktiboa eta erakar-endar pasiboa. III. Mapa Soziolinguistikoa (2005), BILA eta ERABIL indizeak agertu ziren. Bila indizea hizkuntza-gaitasuna eta lehen hizkuntza aldagaiak gurutzatuta lortzen da. Zazpi taldek osatzen dute tipologia: Euskaldun zaharrak, Jatorrizko elebidunak, Euskaldun berriak, Partzialki euskaldun berriak, Partzialki erdaldunduak, Guztiz erdaldunduak eta Erdaldun zaharrak. Indize honek balio du euskarak galdu edo irabazi dituen hiztunak zenbat diren jakiteko, baita euskal hiztunek hizkuntza gorde duten jakiteko ere. Erabil indizea lortzen da BILA indizea etxeko hizkuntza adierazten duen aldagaiarekin gurutzatu ostean, eta etxeko erabileraren tipologia aztertzen du.

honenbestez, euskal soziolinguistika aplikatu instituzionalak metodologia positibistaren aldeko hautua egiten zuela.

1986an, euskarari buruzko galderak sartu ziren Nafarroako erroldan, eta, horrela, Nafarroako Gobernuak *Distribución de la población navarra según el nivel de euskera, basado en los datos del padrón de 1986* ikerketa argitaratu zuen. Ikerketa honekin, 70. hamarkadan Iriagaraitarrek eta Txepetxek hasitako bideari jarraipena ematen zitzaion Nafarroan, baina, oraingo honetan, erroldako datu kuantitatiboak erabiliz. Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) bezala, Nafarroan ere, euskal soziolinguistika aplikatuak bide positibista hartzen zuen.

Euskal soziolinguistikan mugarri izan diren lehen ikerketa hauekin batera, hainbat ikerketa soziolinguistiko egin ziren 80. hamarkadan; ia denak Siadeco-k koordinatuak, erakunde publikoek ordainduak (ia gehienetan udalek eta Eusko Jaurlaritzak) eta erroldako datuetan edo inkestetakoetan oinarritutako informazioarekin eginak. Besteak beste, aipatzekoak dira argitaratu ziren ikerketa hauek: Euskara Donostian (1986), E.I.F.E. Euskararen Irakaskuntza: Faktoreen Eragina (1986), Euskara Bergaran (1989) eta Enquête sociolinguistique sur l'état de la langue basque dans les provinces de Soule, Basse-Navarre et Labourd Intérieur (Asociacion Su Azia-Siadeco, 1989). Horrez gain, ezin dira aiantzi Siadecok egin zituen [Tolosako](#) (1983), [Irungo](#) (1983), [Basauriko](#) (1985), [Iruñeko](#) (1986), [Gasteizko](#) (1986), [Bilboko](#) (1990), [Errenterriko](#) (1990), [Iparraldeko](#) (1987, 1991) eta [Getxoko](#) (1994) egoera soziolinguistikoaren azterketak⁹.

Ikerketa aplikatu hauek guztiak tradizio positibistan kokatzen ziren, kanpo lanean oinarrituta zeuden eta deskribatzaileak ziren. Erakunde publikoek garai hartan zituzten informazio demolinguistiko beharrezanekin oso ondo lotzen ziren ikerketak ziren.

1989an, euskal soziolinguistikarentzako mugarri izan den beste ikerketa bat egin zen: Euskal Herria osoa kontuan hartzen zuen euskararen kale erabileraren lehen neurketa. Hain zuzen ere, Euskal Kulturaren Batzarreak (EKB) egin zuen, 1985.urtean, Siadeco-k garatutako metodologia erabiliz¹⁰. Olatz Altunak *Bat Soziolinguistika Aldizkarian* zioen bezala (Altuna, 2007:18): “Aldi hartan Siadecok garatutako metodologiaz eta EKBren sostenguz burutu zen neurketa. Hastapena zen, bide berritzailea, metodologia aitzindaria, beste inon egiten ez zena eta hemen nahiz atzerrian ikusmira handia piztu zuena. Gero, Soziolinguistika Institutuak hartu zuen lekukoa eta azken Neurketa hau Soziolinguistika Klusterraren ardurapean burutu da. Erabilitako metodologiaren baliozkotasuna berretsi egin da edizioz edizio. Urteotako ibilbideak balio izan du metodoa eta ikerketa bera sendotzeko”. Olatz Altunak dioen bezala, ikerketa honek euskararen erabilera neurtzeko bide metodologiko-tekniko bat finkatu zuen, eta horrekin batera, euskal soziolinguisten ezagutza teoriko zein ikertzeko gaitasuna hobegotzen ari zela erakutsi zuen.

Ikusi bezala, 70. hamarkadan egin ziren ikerketa soziolinguistiko aplikatuak euskararen eta euskal kulturaren inguruko erakunde semi-publikoek bultzatu edota babestu zituzten, nagusiki (Vianako Printzea Erakundeak, Euskaltzaindiak edo Euskal Herriaren Adiskideen Elkarteak).

⁹ www.siadeco.net

¹⁰ Harrezkero, beste lau alditan egin dira Euskal Herria bere osoan kontuan hartzen duten euskararen kale erabileraren neurketak: 1993an, 1997an, 2001ean eta 2006an. Hurrengo neurketa 2011. urtean egingo da. Azken behaketan 63 herritako 250.000 hiztunetik gora behatu ziren kalean hizketan.

80. hamarkadan, aldiz, erakunde publikoek hartu zuten ikerketa soziolinguistiko aplikatuen aitzindaritzak (udalek, Eusko Jaurlaritzak eta Nafarroako Gobernuak, batez ere). Egoera politikoa aldatzen ari zenaren seinale.

Dena dela, Euskal Herria administrazio politiko eta instituzional desberdinetan banatuta egotearen ondorioz, erakunde publikoek lurraldeen arabera ikerketa soziolinguistikoak egiten zituzten, euskararen egoeraren interpretazio zatikatuak eskainiz. Zentzu honetan, EKB-k paper garrantzitsua jokatu zuen, banaketa administratiboen gainetik, euskaren erabilera Euskal Herria osoan neurtzen. Horrek euskararentzako arriskutsua izan zitekeen joera bat apurtu zuen, eta Euskal Herriko zazpi probintziak kontuan hartzen zituen ikerketen beharra azpimarratu zuen.

80. hamarkadan, ikerketa soziolinguistiko aplikatuen kopurua hazi egin zen. Eta horren arrazoi garrantzitsuenak izan zen, nire ustez, erakunde publikoek zein gizarte mugimenduek datu demolinguistiko deskriptiboak behar zituztela, euskararen diagnostiko egoki bat egiteko, eta euskaren inguruan erabakiak hartzeko. Baina, horrekin batera, lan soziolinguistiko positibisten ugartzearen beste arrazoi bat izan daiteke, nire ustez, datu kuantitatiboak aztertzeke programa estatistikoak merkatu eta hedatu zirela. Alegia, euskal soziolinguistika SPSS, SPAD, Sphinx Survey edo GB STAT bezalako programak erabiltzen ikasi zuten, eta horrek ikerketa kuantitatiboak erraztu eta ugartu zituen.

Esanak esan, Eusko Jaurlaritzak, Nafarroako Gobernuak, udalek, EKB-k eta hainbat ikerlarik jarraibidea eman zioten euskal soziolinguistika aplikatuak 70. hamarkadan hasitako biderei, eta euskal soziolinguistikaren oinarri metodologiko-teknikoak sendotu zituzten: positibismoan eta ikerketa teknika kuantitatiboetan oinarritzen zen ikertzeke modua nagusitzen ari zen.

2.3 90. hamarkada: paradigma hermeneutikoaren sarrera euskal soziolinguistika aplikatuan

90. hamarkadaren hasieran, aurreko hamarkadako bide metodologikotik jarraitu zuten euskal soziolinguistek: teknika kuantitatiboetan oinarritutako ikerketak ziren jaun eta jabe. Horrela, 1990. urtean, "Euskararen egoera Bortzirietan" (1990) eta Euskara Beasainen (1991) ikerketak egin zituen Siadecok¹¹.

Nolanahi ere, 1991. urtean, euskal soziolinguistika aplikatuarentzako mugari izan zen ikerketa bat argitaratu zen: Euskal Herriko lehen inkesta soziolinguistikoa¹². Bertan, inkesta bidez (5017 galdeketa bildu ziren Euskal Herria osoan), hizkuntza-gaitasuna, hizkuntzaren erabilera eta herritarren euskararekiko jarrera eta interesa aztertu ziren.

¹¹ www.siadeco.net

¹² 1991. urtetik aurrera, bost urtean behin egiten da Euskal herriko inkesta soziolinguistikoa. Lehen inkesta soziolinguistikoa Euskararen Jarraipena izenburupean argitaratu zen (Eusko Jaurlaritzak-Nafarroako Gobernuak, 1995.) 1997. urtean eta 1998an, Euskal Herriko bigarren inkesta soziolinguistikoa argitaratu zen: **Euskal Herriko Soziolinguistikazko Inkesta 1996. Euskararen Jarraipena II** (Eusko Jaurlaritzak, Nafarroako Gobernuak, EKE, 1997). Hirugarren inkesta soziolinguistikoa 2003. urtean agertu zen: **Euskal Herriko Soziolinguistikazko Inkesta 2001. Euskararen Jarraipena III** (Eusko Jaurlaritzak, Vitoria-Gasteiz, 2003). 2008. urtean **IV. Inkesta Soziolinguistikoa. 2006: Euskal Autonomia Erkidegoa, Iparraldea, Nafarroa, Euskal Herria** (Eusko Jaurlaritzak, 2008) liburua argitaratu zen. Ikerketa hauetan, Euskal Herriaren egoera soziolinguistikoaren azterketa kuantitatibo sakona egiten da.

Euskararen Jarraipena (1991) izenburupean argitaratu zen ikerketa honek garrantzi berezia izan zuen euskal soziolinguistikarentzako. Siadeco-k 1978. urtean egin zuen ikerketatik lehen aldiz, Euskal Herria osoan euskararen egoera aztertzen zen inkesta bidez. Hots, erakunde publikoek lehenengoz egiten zuten Euskal Herria bere osoan kontuan hartzen zuten ikerketa soziolinguistiko aplikatu bat.

Ikerketa honen ekarpena oso garrantzitsua izan zen, euskal hiztunak bizi ziren eta errolda-daturik ez zen lurraldeetako (Iparraldeko Euskal Herrian) informazioa lortu zelako; populazio-erroldeetatik eta biztanleen udal erroldeetatik ondorioztaturiko informazioa egiaztatzen eta osatzen zelako (euskararen ezagutzan eta erabileran gehien eragiten zuten faktoreei buruzko hipotesiak aztertuz, eta ikerketa esplikatzailen arloa sendotuz); eta, azkenik, euskararen ezagutza eta erabilera sustatzeko martxan jarritako hizkuntza-politiken eraginkortasuna ebaluatzen zelako.

Ikerketa honekin batera, euskal soziolinguistika aplikatuarentzako beste mugarri bat ere izan zen, 1991. urteko biztanleriaren erroldan, euskarari buruzko hirugarren galdera bat sartu zela: etxean hitz egiten den hizkuntzari buruzkoa. Horrela, 1991. urtetik aurrera, hiru arlotako informazio estatistikoa zuten eskura euskararen ikerlariak: euskararen ezagutza, ama hizkuntza eta etxean hitz egiten den hizkuntza. Galdera hauetatik abiatuz, euskaldunen tipologiak egiteko aukera zabaldu zen. Eta horrek, modu kuantitatiboan, ezagutza, transmisioa eta erabilera hobeto neurtzeko eta ikerketa esplikatzailen sofistikatuagoak egiteko aukera eman zuen.

Nafarroan ere ikerketa soziolinguistiko aplikatu kuantitatiboak ziren nagusi. Horrela, 1996ean, Carlos Vilches-ek eta Jone Cosin-ek *Euskara Nafarroan zertan den: ikerketa soziolinguistikoa hizkuntza eremuen arabera. Investigación sociológica sobre el Euskera en Navarra* argitaratu zuten (Nafarroako Gobernuak, 1996). Azterketa honetan, Vilches-ek eta Cosin-ek Nafarroako hiztun kopuruak aztertzen zituzten, baita euskararen sustapena, normalizazioa eta geroari buruzko iritziak eta jarrerak ere.

Aurreko hamarkadan bezala, 90. hamarkadaren hasieran, euskararen inguruko ikerketa soziolinguistiko aplikatu gehienak inkestan edo udal eta biztanleriaren erroldetako datuetan oinarritzen ziren¹³. Ikerketa positibistak eta deskriptiboak ziren. Nolanahi ere, hamarkada honen hasieran, aldaketa garrantzitsua gertatu zen ikuspuntu metodologiko-teknikotik: euskal soziolinguistek teknika kualitatiboak erabiltzen hasi ziren.

Nik dakidala, teknika kualitatiboetan oinarritutako lehen ikerketa soziolinguistiko aplikatua 1991. urtean argitaratu zen. Hain zuzen ere, Maria Jesus Lezetak eta Elena San Martinek *Giro Urbanoko gazteak eta Euskara* liburua argitaratu zuten. Ikerketa hau eztabaida taldeetan oinarrituta egin zen, eta bere helburua nagusia zera zen: “gazteak euren hizkuntza-praktikaren ispiluan begiraturik, bakoitzak bereak eta besterenak ikusi eta hausnartzeko parada eskaintzea...” (Lezeta eta San Martin, 1991:12).

1995. urtean, Iñaki Martínez de Lunak *Etorkizuna Aurreikusten: Euskal Autonomi Elkartearen gaztetxoaren egoera soziolinguistikoa* txostena argitaratu zuen (Martínez de Luna, 1995). Ikerketa horretan, Iñaki Martínez de Lunak EAE-ko 13-14 urteko gaztetxoaren artean, euskararen ezagutza eta erabilera aztertu zituen, baita euskararekiko zituzten jarrerak ere.

Lan honek berrikuntza garrantzitsu bat ekarri zuen euskal soziolinguistikara: datuak biltzeko teknika bakarra erabiltzen zuten ikerketen aurrean, Iñaki Martínez de Lunak

¹³ 1994. urtean, Jose Luis Alvarez Enparantzak eta Xavier Isasi Balanzategik *Soziolinguistika matematikoa* liburua argitaratu zuten. Nahiz eta euskal soziolinguistikarentzat ekarpen garrantzitsua izan zen, oinarritzko ikerketa zen, eta ez ikerketa aplikatua.

teknika kualitatiboak (eztabaida taldeak) eta kuantitatiboak (inkesta) nahastu zituen. Ikerketa honekin, euskal soziolinguistika aplikatuak ordura arte esploratu gabeko bide metodologiko-tekniko berri bat hartzen zuen, eta hori, nire ustez, euskal soziolinguistika profesionalizatzen eta indartzen ari zenaren seinale izan zen.

80. hamarkadan bezala, 90. hamarkadan ere ikerketa soziolinguistiko gehienak erakunde publikoek sustatzen zituzten (udalek, Eusko Jaurlaritzak eta Nafarroako Gobernuak). Alabaina, unibertsitateetan gero eta lan soziolinguistiko aplikatu gehiago agertzen ziren, eta hori funtsezkoa izan zen metodo eta teknika berriekin esperimendatzeko, eta baita paradigma positibistatik paradigma hermeneutikora eta dialektikora salto egiteko ere.

1996. urtean, Nekane Larrañaga soziologoak *Euskal gaztetxoek euskararekiko jarrerak eta beren eragina euskara ikasi eta erabiltzean* izenburua zuen doktorego tesia aurkeztu zuen Deustuko Unibertsitatean (Larrañaga, 1996). Tesi honetan, teknika kuantitatiboak (inkesta) eta kualitatiboak (eduki azterketa) nahasten ziren, 13/14 urtetako gaztetxoek euskararekiko zituzten burubideak neurtzeko. Ikuspuntu metodologiko-teknikotik ikerketa berritzailea izan zen, gaztetxoek euskararekiko jarrerak ezagutzeko, gaztetxo horiek idatzitako idazlanen eduki azterketa egiten zelako. 1999. urtean, ikerketa bera errepikatu zuen Nekane Larrañagak, eta zera zioen *Bat Soziolinguistika Aldizkarian*: “Gazteek euskararekiko dituzten jarrerak hurbilgotik ezagutzeko, metodologia kualitatiboa erabili da -galdera irekiak- ohiko neurketa kuantitatiboez gain -inkesta bidezkoak-...” (Larrañaga, 2003:159).

Unibertsitateetan agertu ziren ikerketekin jarraituz, 1998. urtean, Pello Jauregiren (1998) *Berezko taldeak euskalduntzeko ikas estrategia* doktorego tesia aurkeztu zen UPV/EHU-n. Pello Jauregiren ikerketa honek garrantzi handia izan zuen, lehen aldiz, paradigma metodologiko kritikoa edo dialektikoa sartzen zelako euskal soziolinguistikan. Ikerketa honek garrantzi berezia dauka, paradigma kritikoa oinarritutako ikerketa aplikatu gehiago bultzatu zituelako hurrengo urteetan.

90. hamarkadan egin ziren ikerketa soziolinguistiko aplikatu gehienak inkestan edo erroldetako datuetan oinarritzen ziren. Aurreko hamarkadan bezala, paradigma positibista zen nagusi euskal soziolinguistika aplikatuan. Dena dela, behin oinarritzko datu kuantitatiboak eskuratu eta esplorazio eta deskripzio faseak gaingitu ostean, zenbakien edo datu demolinguistikoen azpian ezkututzen zen informazioa azaleratzeko beharra agertu zen. Horrela, 90. hamarkadan zehar, paradigma hermeneutikoa agertu zen euskal soziolinguistika aplikatuaren panoraman, eta ikerlariak teknika kualitatiboekin lan egiten hasi ziren eta ikerketa esplikatzailak ugaritu egin ziren.

Bilakaera metodologiko honek erakusten du, nire irudiko, 90. hamarkadako euskal soziolinguistak hobeto prestatuta zeudela euskararen egoeraren eta bilakaeraren zergatiak azaltzeko; baita erakusten du euskal soziolinguistak subjektibitate salaketei beldurra galtzen ari zirela. Bidea gero eta jorratuagoa zegoen.

2.4 XXI. Mendeko lehen hamarkada: euskal soziolinguistika heldutasunera heltzen

Agian gehiegi esatea da, baina, iruditzen zait, 2000. hamarkadaren hasieran, euskal soziolinguistika heldutasunera heltzen ari zela. Horren adierazleatariko bat da, 2000. urtean, SEI elkarteak Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen Sinposiuma antolatu zuela Gasteizen (2000-11-24). Nire ustez, euskal soziolinguistikarentzat inflexio puntu bat izan zen sinposium hori, eta bertan Nekane Jausorok zera esan zuen: “Gaur egun, pausu handi bat eman delako, orain dela 20 urtekoarekin alderatuz, euskararen soziolinguistika hor dagoela adierazteko moduan gaude” (Jausoro, 2000:29). Ez zitzaion arrazoirik falta Jausorori. Ikerketa aplikatuaren zein teorikoen kopurua eta kalitatea hobetzen zihoan urtetik urtera, eta euskal soziolinguistika heldutasunera heltzen ari zen.

Hori erakusten zuen adierazle bat da, nire irudiko, bilerako ponentzia nagusian, argi adierazi zela euskal soziolinguistikaren egoera metodologiko-teknikoa hobea egin behar dela. Horrela, ikerkuntza ikuspuntutik euskal soziolinguistikak zituen hutsuneei buruz hitz egin zen, euskararen ikerkuntzarako gune sendoak aldarrikatu ziren, eta ikerketa aplikatu egokiak egiteko lan ildo iraunkorrek sortzeko beharrezana agertu zen (Bat Soziolinguistika aldizkaria, 37. zenbakia).

Euskal soziolinguistika aplikatua heldutasunera heltzen ari zenaren adibide metodologiko-tekniko gehiago daude hamarkada honetan:

2000. urtean, *Etorkizuna aurreikusten 99: Euskal Herriko gaztetxoak eta euskara* ikerketa zuzendu zuten Iñaki Martínez de Lunak eta Kontxesi Berrio-Otxoak. Ikerketa hau Iñaki Martínez de Lunak 1993an egin zuen ikerketaren bidetik abiatu zen, baina, orainoan, Euskal Herria osoko gaztetxoak ikertu zituzten. Ikerlanaren aurkezpenean esaten den bezala: “Hurbilpen kuantitatiboa eta kualitatiboa, biak, erabili dira ikerketa honetan. Lehen, arakatu nahi ziren hizkuntza ezaugarrien hedapena jasotzeko eta, bigarrena – hurbilpen kualitatiboa-, euskararen inguruan ager zitezkeen esanahietara eta sakoneko ikuskerara iristeko. Hartara, hurbilpen biok elkarri lagunduta informazioaren lanketan, egoera soziolinguistikoa eta honen inguruan ematen diren gorabeheren berri osatuagoa lor baikenezake” (Martínez de Luna eta Berrio-Otxoa, 2000:5).

Ikerketa honen ekarpen metodologiko-tekniko garrantzitsua izan zen, nire ustez, bi metodologia desberdin eta hiru ikerketa teknika erabili zituztela: eztabaida taldeak (bederatzi eztabaida talde) inkesta (3.146 inkesta) eta eduki azterketa (gaztetxoek euskarari buruzko idazlanen eduki azterketa). “Hiru informazio mota horien lanketak gazteen profila eta irudi osatuagoa lortzea zuen helburu: inkestak jasotzen dituzten indizeekin eta kopuruekin batetik, eta horien atzean dauden diskurtso eta jarrera ezberdinen azterketarekin, bestetik; azkenik, bi hurbilpen hauen tartean idazlanen ekarpen uztagarri eta aberasgarria kokatzen da” (Martínez de Luna eta Berrio-Otxoa, 2000:6). Nik dakidala, lehen aldiz erabili ziren batera hiru ikerketa teknika euskal soziolinguistika aplikatuaren munduan.

2001. urtetik 2003. urtera, euskal soziolinguistika aplikatura berrikuntza metodologiko-tekniko garrantzitsua ekarri zuen beste ikerketa bat egin zen: Kuadrillategi egitasmoa (Egizabal, 2004 eta Egizabal, Huegun, eta Jauregi, 2004). Pello Jauregiren Berezko taldeak euskalduntzeko ikas estrategia tesiaren emaitzak aplikatuz, lehen aldiz euskal soziolinguistikan, tradizio kritikoan edo dialektikoan oinarritutako ikerketa bat egin zen. Ikerketa honekin, paradigma kritikoak lehen hantza jarri zuen euskal soziolinguistika aplikatuan.

Ikerketa honen helburua zen, talde txikietan euskararen inguruan gertatzen ziren dinamikak ezagutzeko, baina, horrekin batera, baita koadriletan errealitatea linguistikoa aldatzea ere. Horretarako, hamar udalerritan bi ikasturtez luzatu zen esku-hartzea eta ikerketa burutu zen. Egizabal, Huegun, eta Jauregiren ikerketak argi erakutsi zuen esku-hartzea guztiz eraginkorra zela euskararen erabilera suspertzerakoan. Ondorioz, beste ikerlari batzuk ere Kuadrillategi egitasmoak erabilitako metodoa aplikatzen hasi ziren. Horrela, 2005. urtean, Aitor Unanuek talde txikien lan-hizkuntzari buruzko ikerketa egin zuen Lasarte-Oriako Udaleko Diruzaintzako saileko langileen artean, hauen ahozko harreman formal eta informaletan eragiteko, eta euskararen erabilera indartzeko helburuarekin¹⁴.

¹⁴ Pello Jauregiren Tesia oinarritzat hartuz, Aitor Unanuek administrazioko atal elebidunetan euskararen erabilera areagotzeko egitasmo bat diseinatu zuen. Unanuek berak dioen bezala: “Prozesuaren hasieran, laguntza izatea ezinbestekoa izango du, eta hori izango da hizkuntza normalizatzailearen –aurrerantzean

Euskal soziolinguistikaren sofistikazio, kalitate eta heldutasun maila igotzen ari zenaren adierazle ere bada, nire irudiko, Arrue proiektua.

Aurre egitasmoa 2003an hasi zen, eta haur eta gazteen eskola giroko hizkuntza erabileran eragiten duten faktoreak ikertzen ditu (Soziolinguistika Klusterrak Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailarekin elkarlanean egindako proiektua da). Ikuspuntu metodologiko-teknikotik, egitasmo honek ikasleen hizkuntza-erabilera neurtzeko metodologia propioa garatu du. Horrela, behaketa zuzenen bidez, hizkuntza-erabileraren neurketak egiten dira (bai gela barruan, bai jolaslekuan) eta, galdetegien bidez, ikasleen ezaugarriei buruzko informazioa biltzen da (ikaslearen *lehen hizkuntza*, ikaslearen *abozko gaitasuna*, ikastetxearen zenbait ezaugarri...). Ikerketa honen azken helburua da ezagutzea nolako lotura duen eskolako hizkuntza-erabilerak aztertzen diren beste aldagaiekin¹⁵.

Euskal soziolinguistika aplikatua heldutasunera heltzen ari zenaren beste adibide bat da, 2004. urtean Soziolinguistika Klusterra sortu zela. Harrezkero, hainbat ikerketa soziolinguistiko aplikatu bultzatu ditu, eta euskal soziolinguistika aplikatua irauli du. Ezagutza soziolinguistikoaren ikerketan, zabalpenean, eta aplikazioan dauden gabeziei eta beharrei dinamika berri batekin erantzuteko gai izan da (Zarraga, Coyos, Hernandez, Joly, Larrea, Martinez, Uranga eta Bilbao, 2010:380).

Euskal soziolinguistika heldutasunera iriste hori ere erakusten du 2005.eko azaroan, Soziolinguistika Klusterrak, Hezkuntza Saileko Euskara Zerbitzuaren lankidetzaz, “Haurren eta gazteen erabilera ikertzen” izenburua zuen lan-bilera antolatu zuela hainbat eragilerekin. Bertan, hizkuntza-erabilera ikertzeko metodologiari buruz gogoeta egin zen (Pablo Suberbiola, Sustatu, <http://sustatu.com/1131095562>).

2000. hamarkadan, esperimentazioarekin lotura handia duten esperientzia berritzaile batzuk ere agertu dira. Hain zuzen ere, saiora asko hurbiltzen diren “Ikasle gazteentzako motibazio saioak” burutu dira, Gipuzkoako hainbat herritan (Oiartzun, Pasaia, Lezo, Lasarte, Eibar, Deba...).

Aitziber Arnaiz Garmendiak, Oiartzungo Udalaren Euskara teknikariak, Oiartzun, Pasaia, Lezo eta Lasarteko **esperientziei buruz zioenez**¹⁶, 1999. urtetik “ikastetxeekin eta euskara elkarteekin elkarlanean antolatzen diren ikasle gazteentzako motibazio saioek euskararen aldeko kontzientzia piztea dute helburu; euskararen egoera aztertuz, gazteengan hizkuntzarekiko kontzientzia piztea. Gazteak euskararen normalkuntza bidean eragile aktibo bihurtzea bilatzen da”. Metodologiari dagokionez, saio hauek teknika parte hartzaileak (paradigma kritikoa) eta teknika esperimentalak nahasten dituzte.

Eibarren, berbarako, herritar euskaldun ezagunak eraman zituzten klaseetara 2003. urtean, besteak beste, Eibarko ikasleen artean euskararen erabilera sustatzeko, Eibarko ume eta gaztetxoen artean pertsonaia euskaldunak erreferente bihurtzeko, eta eurentzat eredugarri diren pertsonaiak euskaraz naturaltasunez aritzen direla erakusteko¹⁷. Oiartzun, Pasaia, Lezo eta Lasarteko esperientziak bezala, hau ere, teknika parte hartzaileen (paradigma kritikoa) eta esperimentalen arteko nahasketa bat zen, ume eta gaztetxoek artean euskararen erabilera sustatzeko.

Esperimentazioarekin eta teknika parte hartzaileekin oso lotuta dauden beste esperientzia batzuk ere egin dira Euskal Herrian. Siadeco-k, adibidez, Hizkuntza Paisaien Laborategia sortu zuen 2005ean, Gipuzkoako Foru Aldundiko Euskararen Normalkuntza eta Sustapen Zerbitzuak bultzatuta. Laborategi honen helburua da udal teknikariekin euskararen

dinamizatzaile- zeregina, alegia, prozesua gidatzea eta dinamizatzea, estrategia horiek hizkuntza-ohiturak aldatzeko konpromisoa hartu duten hiztunen eskura jartzea, eta haiek erabiltzen laguntzea.

Aurrera egin ahala, prozesuaren gaineko arduraren dinamizatzailearengandik parte hartzailearengana igaroko da, progresiboki, eta nor bere gain hartu beharko du aldaketa-prozesua, autonomia garatuz. Bestela esanda, langileak berak prozesua autogestionatzea da helburua (Unanue, 2006:30).

¹⁵ <http://www.soziolinguistika.org>

¹⁶ <http://www.erabili.com>

¹⁷ www.soziolinguistika.org

biziberritzerako garrantzitsuak diren gaien inguruan esperimentatzea. Siadeco-ren web orriari irakurri daitekeen bezala: “Laborategi hau proiektu berritzailea izan da, udal teknikariek euren gertuko errealitatearekin harreman zuzena izan eta hizkuntzaren biziberritze prozesuetan garrantzitsuak diren gaien inguruan esperimentatzea lortu nahi izan baita; hori guztia, oinarri tekniko eta zientifikoetara lotuak egon diren irizpideei jarraiki lanean arituz gainera.

2005eko martxotik 2006ko ekainera bitartean aurrera eramanean den TEKNIKARI programako lehen Laborategia, Hizkuntza Paisaiaren ingurukoa izan da. Hizkuntza paisaiak, hizkuntzari buruzko irudi eta jarreratan zuzenean eragiten du; paisaia horrek transmititu nahi duen mezua tratamendu estetiko, formal eta linguistikoek, ikus-entzunezko estimulu bat sorrarazten dute eta zentzumenen bidez, hizkuntzaren pertzepzioan eta hizkuntzarekiko motibazioetan izaten dute eragina.

Laborategiaren hasierako helburuak bat egin du azken emaitzarekin; esperimentatze dinamika bat sustatu eta bideratzea lortu baita eta prozesu hori bera da proiektuaren emaitza eta lorpen gisa kontsideratu beharrekoa. Hipotesi batzuk errealitatean testatzeko egindako ahaleginak eta esperimentazio prozesu batean parte hartzeak, esperientziarako ateak zabaltzea ekarri du (hipotesi desberdinak lantzea, neurketarako aldagaiak zehaztea, neurketarako zailtasunak ezagutzea, berrikuntzarako lan ildo berriak ikustea, ...) eta horixe izan da hain zuzen ere proiektu honen ondorioz garrantzitsua”.

2005. urtean, euskal soziolinguistika aplikatuak 2000. hamarkadan lortu duen kalitate maila oso ondo erakusten duen ikerketa bat egin zen Euskal Herrian: Munduko *Munduko Hizkuntzei Buruzko Txostena* (Martí, Ortega, Barreña, Idiazabal, Juaristi, Junyent, Uranga eta Amorrortu, 2005). Eusko Jaurlaritzaren eta Unescoren artean 1997an sinatutako akordioaren ondorioz egin zen ikerketan honen helburua zen, munduko hizkuntzen egoera azaltzea, euren ezagutza, erabilera eta bilakaerari buruzko datuak emanaz. Era berean, zonalde geografiko ezberdinetako errealitate soziolinguistikoen prospekzio azterketa burutu ziren, hizkuntzen dinamikan aldagai garrantzitsuak zeintzuk diren zehazteko. Hori guztia desagertzeko arriskuan edo gutxitutako egoeran dauden hizkuntzen sustapen eta berreskurapenerako politiken arloan hartu beharreko erabakiei buruzko zenbait irizpide emanaz. Ikerketa honen ekarpen metodologiko-tekniko garrantzitsua izan zen, hizkuntzen egoera ezagutzeko galdera irekiz osatutako mundu mailako galdeketa bat egin zela. Ikerketa aitzindaria izan zen, Euskal Herrian zein mundu mailan, hizkuntza komunitateetako kideei zein ikerlariei, inolako mugarik gabe, euren hizkuntzen egoerari eta bilakaerari buruz nahi zutena idazteko aukera ematen zitzaielako.

2000. hamarkadan, euskal soziolinguistika heldutasunera heltzen ari zela erakusten duten adibideekin bukatzeko, EraLan (Euskararen Erabilera Lan Munduan) proiektua aipatu nahi nuke. Proiektuaren lehen fasean (2006-2008), lanean euskararen erabileran eragiten duten aldagaien identifikazioa eta aldagai horietan eragiteko interbentzioak diseinatzeko metodologia zehaztu eta aplikatu ziren. Bigarren fasean, EraLan2 (2008-2010), lidergoa ikertu da; hau da, hizkuntza normalizaziorako planak onartuta dituzten lan munduko erakundeetan euskararen erabileran eragiteko lidergoa lantzeko metodologia diseinatu eta probatu da¹⁸; azken finean, lan munduan euskara erabiltzeko oztopo diren faktoreak identifikatzeko eta horietan positiboki eragiteko.

¹⁸ <http://www.soziolinguistika.org/eu/proiektuak/erakus/1317>

EraLan proiektua paradigma kritikoaren baitan kokatzen da. Izan ere, informazioa biltzeaz gain, interbentzio modu bat ere bada; alegia, ikerketa honekin nahi da enpresa munduan ari direnek euren egoera soziolinguistikoaz jabetu daitezen, bizi duten errealitate soziolinguistikoan eragin dezaten.

J. Inazio Marko Juanikorena-k proiektuaren EPEsA (euskara planetan esku-hartze analitiko) metodologiari buruz dion bezala: “EPEsA metodologia, euskararen normalizaziorako planak egikaritzen ari diren organizazioetan esku-hartze analitikoak diseinatze eta burutzeko eredu metodologiko berria da, Eralan ikerkuntza/ekintza proiektuan egokitu eta aplikatu den diseinu metodologikoan oinarrituz garatu dena.

EPEsA ereduaren aplikazio markoa, euskara plana duen organizazioa da. Hau da, sistema konplexu gisa definitua izan den organizazioa (Gell-Mann, 1994) eta eraldaketa prozesu gisa uler daitekeen normalkuntza plana. Eraldaketa eta konplexutasun testuinguru horretan, EPEsA ereduak gida bat izan nahi du organizaziotako euskara planen baitan erabilera sustatzeko programatzen diren interbentzioak diseinatzerakoan analisisian eta sistematizazioan sakontzeko; eragin nahi den erabilera aspektu edo arlo jakinean eragiten duten faktore eta aldagaien analisi sistemikoan oinarrituz, interbentzio-eredu analitiko egituratzera iristeko” (Marko Juanikorena, 2008:43)¹⁹.

2000. hamarkadan, ugaritu egin dira ikerketa soziolinguistikoak egiten dituzten eragileak. Erakunde publikoek ez ezik, unibertsitateetako, enpresetako edo 2004an sortu zen Soziolinguistika Klusterreko kideek era askotako ikerketa soziolinguistikoak burutu dituzte, euskal soziolinguistika aplikatua berreraikiz, osatuz eta indartuz.

Eragile hauek guztiek teknika kualitatiboak zein kuantitatiboak erabili dituzte, paradigma metodologiko desberdinetan oinarrituta ikertu dute, eta era askotako iker-diseinuak egin dituzte. Dena dela, hamarkada hau zerbaitengatik bereizten bada, paradigma metodologiko kritikoaren agerpenengatik da. 2000. hamarkadan, ikerketarako teknika parte hartzaileak agertu dira euskal soziolinguistikaren panoraman, eta horrek sofistikazioa eta heldutasuna ekarri du. Paradigma honen baitan asko dute ikasteko eta ikertzeko euskal soziolinguistek, baina lehen ikerketak egin dira, eta bidea zabalik dago.

3. Ondorioak

Aritz Zarragak eta Jone Jone Miren Hernandez-en lanek ederki erakusten duten bezala (Zarraga, 2010: 19-81 eta Hernandez, 2010:285-348), euskal soziolinguistikaren baitan lanean aritzen diren erakunde, irakasle eta ikerlarien kopurua handitu egin da, ikerketak ugaritu eta, ondorioz, diziplina hau orain dela urte batzuk baino aberatsagoa, osatuagoa eta indartsuagoa da. Gainera, 2004. urtean, Soziolinguistika Klusterra sortu zen, eta horrek euskararen soziolinguistika batasun bidean jarri zuen. Ahultasunak ahultasun, gaur eguneko euskal soziolinguistika euskararen eta bere testuinguru sozial eta kulturalaren arteko harremanen ikerkuntza teoriko-aplikatua ari diren pertsona, ekimen eta erakunde askok osatzen dute. Zein urrun gelditu diren Jose Ignacio Ruiz Olabuenagak 1983an idatzi zituen hitz haiek: “...la eusko-sociolingüística es prácticamente inexistente” (Ruiz Olabuenaga, Zuzendaria, 1983:3).

¹⁹ (<http://www.sociolinguistika.org/eu/filestore2/download/3598/ERALAN%20argitalpena080611.pdf>)

Eta kantitatea hobegotzeaz gain, iruditzen zait, ikerketa soziolinguistiko aplikatuen kalitate metodologiko-teknikoa ere asko hobegotu dela. Euskal soziolinguistiken iker-diseinuak sofistikazioan, zehaztasunean eta fidagarritasunean irabazi dute; eta horri esker, administrazioak, euskararen aldeko erakundeek eta gizarte mugimenduek euren planak eta egitasmoak antolatu ahal izan dituzte, eta euskarak esparru berriak irabazi ditu gizartean, komunikabideetan, merkataritzan, lan-munduan, eta, baita administrazioan ere.

Gaur eguneko euskal soziolinguistak gai dira metodo positibistan, hermeneutikoan zein kritikoan oinarrituta lan egiteko. Badakite gizartearen eta hizkuntzen arteko harremanak aztertzeko metodo kuantitatiboaren beharra dagoela -kantitatea eta bere aldakortasuna deskribatzea garrantzitsua denean-; baina argi dute ezinezkoa dela gertaera soziolinguistikoak bere sakontasunean azaltzea soilik datu kuantitatiboan bidez, eta metodo kualitatiboa erabiltzea beharrezkoa dela.

Ikuspuntu teknikitik, euskal soziolinguistak trebeak dira azterketa dokumentalak, behaketa zuzenak, etxez-etxeko inkestak, telefono bidezko inkestak, posta bidezko inkestak, sakoneko elkarrizketak, eztabaida taldeak eta teknika parte hartzaileak erabiltzen. Gainera, oso barneratua dute teknika mota desberdinak nahastuta emaitza onak lortzen direla, eta, gaur egun, oso arrunta da teknika bat baino gehiago erabiltzen dituzten ikerketak soziolinguistikoak aurkitzea.

Berrogei urte hauetan euskal soziolinguistek egin dituzten deliberamendu metodologiko-teknikoak ez dira alferrikakoak izan. Ikerketa soziolinguistiko aplikatuen kalitate metodologiko-teknikoa asko hobegotu da 70. hamarkadatik. Bistan da hori. Baina, euskararen mundua etengabe ari da aldatzen, eta horri behar bezala erantzun behar zaio. Zentzu honetan, iruditzen zait bide metodologiko-tekniko berriak esploratzea garrantzitsua izan daitekeela:

1. Euskal soziolinguistek hiru paradigma metodologikoak esploratu dituzte (positibista, hermeneutikoa eta kritikoa). Hala ere, ikerketa gehienak tradizio hermeneutikoaren eta, bereziki, tradizio positibistaren baitan kokatu dira. Praktikak erakutsi du tradizio kritikoak emaitza onak ematen dituela, batez ere euskararen erabileran bultzatzerakoan. Beraz, interesgarria izan daiteke metodo hau gehiago jorratzea, bereziki euskararen erabileraren ikuspuntutik.
2. Euskal soziolinguistek ikerketa esploratzaileak, deskribatzaileak eta esplikatzaileak egin dituzte, baina iruditzen zait, ikerketa esplikatzaile gehiago behar direla. Momentu honetan, datu demolinguistiko deskriptibo asko ditugu, euskararen barne dinamiken zergatien inguruan azalpen gehiago lortzeko edota hipotesi kausalak frogatzeko. Honenbestez, Merton-ek aipatzen zituen maila ertaineko teoriak sortu daitezke, nire ustez; gutxitutako beste hizkuntzentzat balio dezaketen maila ertaineko teoriak.
3. Soziolinguistikan oso saio edo esperimendu gutxi egiten da. Edozein modutan, kontuan hartzen badugu esperimentera hurbiltzen diren "Ikasle gazteentzako motibazio saioek" eta antzerakoek eragin positiboa izan dutela gazteen euskararen erabileran, interesgarria izan daiteke era honetako saio parte hartzaile gehiago bultzatzea.
4. Euskararen inguruan ikerketa diakroniko gehiago behar dira. Zehatzago esateko, ikerketa dokumentalak behar dira, iraganeko egoera soziolinguistikoari buruz gehiago jakiteko eta gertatu den bilakaera sakonetik ezagutzeko. Eta, horretarako,

euskal soziolinguistek historialariekkin elkartu behar dira, eta diziplinarteko ikerketa bibliografiko, hemerografikoak eta artxibistiko egin behar dituzte. Kontuan izan Francisco Gimeno Menéndez-ek dioena: “Recientemente, la sociolingüística histórica ha abierto nuevas posibilidades al conocimiento de la dinámica social y contextual del desarrollo de los procesos históricos del cambio lingüístico (Gimeno Menéndez, 1990:252-253).

5. Gizarte zientzietan erabiltzen diren teknika guztiak erabili dituzte euskal soziolinguistek. Hala ere, nik dakidala, Delphy teknika ez dute inoiz erabili, eta, sare telematikoa lagun, teknika honen bidez informazio pila lortu daiteke, batez ere, euskarari buruzko adituen ikuspuntuak ezagutu nahi direnean (Juaristi, 2003).
6. Gizarte-sareen ikerketa gutxi egin dira euskal soziolinguistikan, eta, agian, interesgarria izan daiteke bide hori gehiago jorratzea. Jone Miren Hernandez-ek dioten bezala: gizarte-sareen azterketak badu “tradizio bat soziolinguistikan eta, oro har, hizkuntzaren gaineko ikerketetan. Baina hori esanda ere, aitortu behar da euskararen inguruan egin diren azterlanen artean protagonismo eskasa izan duela” (Hernandez, 2010:316-317). Eta, nire ustez, ikerketa mota honek zer esan asko dauka euskal soziolinguistikan. Martinez de Lunak, Jausorok, Berrio-Otxoak eta Idirin-ek dioten bezala: “...gizarte sareen hurbilpen metodologikoa guztiz baliagarria dela, besteak beste, bi hizkuntza elkarren ondoan bizi direnean, hizkuntz bien presentzia egoera horretako gizarte harremanetan aztertzeke. Besteak beste diogu, izan ere, hurbilpen metodologiko hau aproposa dela uste baitugu taldeen nahiz erakundeen azterketarako, eta azken finean, harremanak garrantzitsutzat jotzen diren edozein arloren ikerketarako” (Martinez de Luna, Jausoro, Berrio-Otxoa eta Idirin, 1998).
7. Berrogei urteko ibilbidean, era askotako galdeketak edota protokoloak erabili dira informazio soziolinguistikoa biltzeko. Euskararen biziberritzerako garrantzitsuak diren arlo bakoitzean (erabilera, ezagutza, jarrera, motibazioa...) ondo funtzionatu duten galdeketak bildu eta gorde behar dira datu base batean, ikerlariei galdera estandarrak sortzen laguntzeko eta etorkizuneko ikerketen artean alderaketak errazteko.
8. Ikuspuntu metodologiko-teknikotik oso egokia litzateke azken urteotan bildutako datu estatistikoak, zein elkarriketa sakonen eta eztabaida taldeen grabaketak datu base batean gordetzea, sortutako informazio guztia ikerlarien eskura jartzeko.
9. Euskal soziolinguistek SPSS programaren edo antzerako beste programa estatistiko batzuk erabili dituzte ikerketarako. Egia esan, era honetako programek ondo asetzen dituzte soziolinguisten beharrianak. Nolanahi ere, Euskal Herrian arlo soziolinguistikoan metatu den ezagutza kontuan izanik, interesgarria litzateke hizkuntzen azterketa demolinguistikorako programa estatistiko berezi bat sortzea. Agian (hipotesi bat da), merkatuan arrakasta izango luke hizkuntzen inguruko estatistikak, indizeak, adierazleak, tipologiak...sortuko lituzkeen programa estatistiko berezi batek. Pentsatzeko kontua da.
10. Azken urteotan, euskal soziolinguistek izan dituzte eztabaida metodologiko-tekniko batzuk. Goian aipatu bezala, hor daude 2000. urtean egin zen Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen Sinposiuma eta, 2005. urtean, “Haurren eta gazteen erabilera ikertzen” lan-bilera. *Soziolinguistika eskuliburua* liburuak berak ere metodologiaren eta ikerketa tekniken inguruan euskal soziolinguisten artean dagoen

ardura erakusten du, eta tresna egokia da gogoetarako. Hala ere, ezinbestekoa da gai honen inguruan gehiago hausnartzea. Euskal soziolinguistikaren sinposium, lanbilera, gogoeta, artikulua, txosten... gehiago behar dira arlo metodologiko-teknikoari buruz. Izan ere, "...hizkuntzaren gaineko jakin-mina teorikoa nahiz aplikatua izan, aurrera egin nahi izateak metodologiaren gaineko hausnarketa eskatzen du" (Hernandez, 2010:287).

4. Bibliografia

- Altuna, O. (2007): "Hitzaurre gisa". *Bat soziolinguistika aldizkaria*, 64. zenbakia.
- Altuna, O., Berrio-Otxoa, K., Jausoro, N. eta Martinez, Z. (2008): "Tkerketa soziolinguistikorako metodologiak eta teknikak". *Hiznet, Hizkuntza Plangintza Ikastaroa. 2008-2009 ikasturtea*. Asmoz Fundazioa, Eusko Ikaskuntza.
- Apat-Echebarne (1974): *Una geografia diacrónica del euskara en navarra*. Ediciones y Libros (Diario de Navarra), Iruñea.
- Arregi Goenaga, F. (1986): "Euskalduntzeaz jarrerak". J. Ruiz Olabuenaga & J. A. Ozamiz (editoreak) (1986): *Hizkuntza minorizatuen soziologia*. Tarttalo, Donostia.
- Asociación Su Azia-Siadeco (1989): *Enquête sociolinguistique sur l'état de la langue basque dans les provinces de Soule, Basse-Navarre et Labourd Intérieur*.
- Diez de Ulzurrun, E. (1999): *Aingeru Iriagaray Iriagaray (1899-1983)*. Kultura Saila, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, Vitoria-Gasteiz.
- Egizabal, D. (2004): *Kuadrillategi 2001-2003. Koadrillatan euskararen erabilera suspertzekeo egitasmoaren emaitzak*. Caja Laboral – Euskadiko Kutxa.
- Egizabal, D., Huegun, A., Jauregi, P. (2004): *Kuadrillategi egitasmoa*. *Bat. Soziolinguistika aldizkaria* 53: 103-111.
- Euskaltzaindia (1979): *Euskararen Borroka Euskal Herrian*. Ediciones Vascas Argitaletxea, Bilbo.
- Euskaltzaindia (1977): *Euskararen Liburu Zuria*. Euskaltzaindia, Bilbo.
- Eusko Jaurlaritzza (2008): *IV. Inkesta Soziolinguistikoa. 2006: Euskal Autonomia Erkidegoa, Iparraldea, Nafarroa, Euskal Herria*. Eusko Jaurlaritzza, Vitoria-Gasteiz.
- Eusko Jaurlaritzza (2003): *Euskal Herriko Soziolinguistikazko Inkesta 2001. Euskararen Jarraipena III*. Eusko Jaurlaritzza, Vitoria-Gasteiz.
- Eusko Jaurlaritzza, Nafarroako Gobernua eta EKE (1997-1998): *Euskal Herriko Soziolinguistikazko Inkesta 1996. Euskararen Jarraipena II*. Eusko Jaurlaritzza, Nafarroako Gobernua, EKE.
- Eusko Jaurlaritzza-Nafarroako Gobernua (1995): *Euskararen Jarraipena*. Eusko Jaurlaritzza-Nafarroako Gobernua, 1995.
- Eusko Jaurlaritzza. Kultura Saila. Hizkuntza Politikarako Sailordetza (1989): ***Soziolinguistikazko Mapa. 1986. Urteko Erroldaren Araberako Euskal Autonomi Elkarteko Azterketa Demolinguistikoa***. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzua, Vitoria-Gasteiz.
- Eusko Jaurlaritzza (1997-1998): ***II. Soziolinguistikazko Mapa. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzua, Vitoria-Gasteiz***.
- Eusko Jaurlaritzza (2005): ***III. Mapa Soziolinguistikoa. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzua, Vitoria-Gasteiz***.

- Eusko Jaurlaritz (2009): *IV. Mapa Soziolinguistikoa*. **Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzua, Vitoria-Gasteiz.**
- Eusko Jaurlaritzako Prospekzio Soziologikoen Kabinetea (1983): *La Lucha del Euskera en la Comunidad Autónoma Vasca*. Eusko Jaurlaritzaren Argitarapen Zerbitzua, Vitoria-Gasteiz.
- Gimeno Menéndez, F. (1990): *Dialectología y Sociolingüística*. Alacanteko Unibertsitateko Argitarapen Zerbitzua. Alacant.
- Hernandez, J. M. (2010): “Hizkuntzak aztergai: ikerketa-metodoetara oinarrizko hurbilpena”. Zarraga, A., Coyos, J-B, Hernandez, J. M., Joly, L. Larrea, I. Martinez, L., Uranga, B. eta Bilbao, P. (2010): *Soziolinguistika Eskuliburua*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzua Nagusia, Vitoria-Gasteiz, 285-348 orrialdeak.
- Intxausti, J. (1990): *Euskara, euskaldunon hizkuntza*. Eusko Jaurlaritz, Vitoria-Gasteiz.
- Iriagarai, J. A. (1973): *Euskera eta Nafarroa*. Egilea editore. Iruñea.
- Irizar, P. (1973): *Los dialectos y variedades de la lengua vasca. Estudio lingüístico-demográfico*. Real Sociedad Vascongada de los Amigos del País erakundearen eskutik.
- Jauregi, P. (1998): Berezko taldeak euskalduntzeko ikas estrategia. Gazte talde baten kasua. EHU-ko Argitalpen Zerbitzua.
- Jauregi, P., Egizabal, D., Huegun, A., eta beste (2000): *Kuadrillategi*. Gazteak eta euskara. Gazteen euskararen erabilera sustatzeko gida liburuan, 130-141. Lasarte-Oria. Hik Hasi.
- Jausoro, M. N. (2000): “Soziolinguistika akademikoa”. *Bat soziolinguistika aldizkaria*, 37. zenbakia.
- Juaristi, P. (2003): *Gizarte Ikerketarako Teknikak. Teoria eta adibideak*. UPV/EHU-ko Argitalpen Zerbitzua, Bilbo.
- Juaristi, P. (2011): “Euskal Soziolinguistika Aplikatua: bilakaera metodologia eta teknikoa”. *Bat Soziolinguistika Aldizkaria*, 78. zenbakia, 99-110 orrialdeak.
- Larrañaga, I. eta Iriagaray, J.A. (1996): “Jose Maria Sanchez Carrion “Txepetx”en Teoriaren Ekarpene eta Aplikazioaz”. *Bat soziolinguistika aldizkaria*, 18. zenbakia, 23-37.
- Larrañaga, N. (1996): *Euskararekiko jarrera keta jokabideak. Euskalerriko gaztetxoek euskararekiko dituzten jarrera keta beren eragina euskara ikasi eta erabiltzean*. Deustuko Unibertsitatea, Bilbo.
- Larrañaga, I. (1987): “Euskal Soziolinguistikaren egoera eta bide berriak”. *Jakin*, 42-43 (ekaina).
- Larrañaga, I. (1986): “Euskararen erabilpen erreala Gipuzkoan: leku publikoetan, udal erakundeetan, gizarteko zerbitzuetan”. J. Ruiz Olabuenaga & J. A. Ozamiz (editoreak) (1986): *Hizkuntza minorizatuen soziologia*. Ttartalo, Donostia.
- Larrañaga, N. (2003); “Euskal gaztetxoek jarrerak euskararen etorkizuna aurreratu”. *Bat: Soziolinguistika aldizkaria*, 47. zenbakia, 159-172 orrialdeak
- Larrea, J. M. (1983): “Soziolinguistikaz Euskal Herrian”. *Zutabe*, 3 zenbakia (iraila -abendua).
- Lezeta, M. eta San Martin, E. (1991): *Giro Urbanoko gazteak eta Euskara*. UEU, Bilbo.
- Manheim, J. B. eta Rich, R. C. (1988): *Análisis político empírico. Métodos de investigación en Ciencia Política*. Alianza Editorial, Madril.
- Marañón, M. (1986): “Recuperación y retroceso del euskera a la luz del censo”. J. Ruiz Olabuenaga & J. A. Ozamiz (editoreak) (1986): *Hizkuntza minorizatuen soziologia*. Ttartalo, Donostia.
- Mardones, J. M. (1997): *Filosofía de las ciencias humanas y sociales*. Anthropos.
- Marko Juanikorena, J. I. (zuzendaria) (2008): *Eralan ikerketa-proiektua. Epea metodologia. Lan giroko hizkuntza erabileran eragiten duten aldagaietan oinarritua*. Soziolinguistika Klusterra, Andoain.

- Martinez-Arinas, J. (1986): "Motivaciones para el aprendizaje del euskera por los alumnos de los euskaltegis de Bilbao en 1983". J. Ruiz Olabuenaga & J. A. Ozamiz (editoreak) (1986): *Hizkuntza minorizatuen soziologia*. Tarttalo, Donostia.
- Martinez de Luna, I. (1995): "Etorkizuna Aurreikusten: Euskal Autonomi Elkarteko gaztetxoan egoera soziolinguistikoa". *Hizkuntza Politikarako Sailordetza* (1995): Euskara, Atzo eta Gaur. Eusko Jaurlaritza, Vitoria-Gasteiz (CD-rom).
- Martinez de Luna, I., Jausorok, N., Berrio-Otxoak, K. eta Idirin, I. (1998): "Gizarte sareak eta hizkuntzaren erabilera: euskarari eta gaztelaniari egokitutako hurbilketa". *Bat soziolinguistika aldizkaria*, 26. zenbakia.
- Martinez de Luna, I. eta Kontxesi Berri-Otxoa (zuzendariak) (2000): *Etorkizuna aurreikusten 99: Euskal Herriko gaztetxoak eta euskara*. Iñaki Martinez de Luna argitaratzailea, Bilbo.
- Martí, F., Ortega, P., Barreña, A., Idiazabal, I., Juaristi, P., Junyent, C., Uranga, B., eta Amorrortu, E. (2005): *Words and Worlds. World Languages Review*. Multilingual Matters, Erresuma Batua.
- Perales, J. (2007): *Ikerketa-egoera Euskalduntze-Alfabetatzean*. Bat Soziolinguistika aldizkaria, 62. zenbakia, 91-104 orrialdeak.
- Perez de Arribe, J. (1986): "Hizkuntza jarrerak: motibazioak Gasteizen". J. Ruiz Olabuenaga & J. A. Ozamiz (editoreak) (1986): *Hizkuntza minorizatuen soziologia*. Tarttalo, Donostia.
- Ruiz Olabuegana, J. I. eta Ozamiz, J. A. (editoreak) (1986): *Hizkuntza minorizatuen soziologia*. Tarttalo, Donostia.
- Sánchez Carrión, J.M. (1974): *El estado actual del euskera en la provincia de Navarra* (1.970). Vianako Printzea Erakundea, Iruñea.
- SEI-Talde lana (2000): "Euskal Soziolinguistika Institutuaren proiektua, Ponentzia nagusia". *Bat Soziolinguistika aldizkaria*, 37. zenbakia.
- Siadeco (1978): *Estudio sociolingüístico del euskera. Euskarización y alfabetización de adultos*. Gau-eskolak.
- Siadeco (1986): *Euskara Donostian*. Donostia Hiriko Euskararen Udal Patronatua, Donostia.
- Siadeco (1986): *E.I.F.E. Euskararen Irakaskuntza: Faktoreen Eragina*. Eusko Jaurlaritzaren Hizkuntza Politikarako Idazkaritza eta Hezkuntza, Unibertsitatea eta Ikerketa Saila, Vitoria-Gasteiz.
- Siadeco (1989): *Euskara Bergaran*. Bergarako Udala, Bergara.
- Siadeco-Tipi-Ttapa (1990): *Euskararen egoera Bortzirietan*. Bortzirietako Euskara Batzordeak eta Nafarroako Gobernua, Iruñea.
- Siadeco-Beasaingo Udaleko Euskara-Zerbitzua (1991): *Euskara Beasainen*. Beasaingo Udala, Beasain.
- Suberbiola, P. (2005): "Arrue azterketaren inguruko bilera, Donostian". Sustatu Interneteko Albistegia. <http://sustatu.com/1131095562>.
- Txillardegi (1984): *Elebidun Gizartearen Azterketa Matematikoa*. UEU, Iruñea.
- Txillardegi eta Isasi, X. (1994): *Soziolinguistika matematikoa*. UEU
- Txillardegi (2001): *Hacia una Socio-Lingüística Matemática*. SEI.
- Unanue, A. (2006): *Administrazioko atal elebidunetan hizkuntza obituretan eragiteko plana. Lasarte-Oriako Udaleko esperientzia: planteamendu teorikotik aplikazio praktikora*. Lasarte-Oriako Udala. Euskara zerbitzua.
- Vilches Plaza, C., Cosin Reta, J. (1995): *Investigación sociológica sobre el euskera en Navarra-Euskara Nafarroan zertan den*. Nafarroako Gobernuo Argitalpenen Fondo, Iruñea.

Vila, X. eta Sorolla, N. (2004): "Katalanez egiten duten lurraldeetako hizkuntza erabileren ikerketa". *Bat Soziolinguistika Aldizkaria*, 53. zenbakia.

Zarraga, A., Coyos, J-B, Hernandez, J. M., Joly, L. Larrea, I. Martinez, L., Uranga, B. eta Bilbao, P. (2010): *Soziolinguistika Eskuliburua*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, Vitoria-Gasteiz.

Zarraga, A. (2010): "Soziolinguistikari Sarrera" in Zarraga, A., Coyos, J-B, Hernandez, J. M., Joly, L. Larrea, I. Martinez, L., Uranga, B. eta Bilbao, P. (2010): *Soziolinguistika Eskuliburua*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, Vitoria-Gasteiz, 19-81 orrialdeak.

5. Erabilitako web orriak

Eralan proiektua:

(<http://www.soziolinguistika.org/eu/filestore2/download/3598/ERALAN%20argitalpena080611.pdf>)

Erabili: <http://www.erabili.com/>

Euskaltzaindia: <http://www.euskaltzaindia.net>

Eusko Jaurlaritza:

<http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/eu/contenidos/informacion/argitalpenak>

Siadeco: <http://www.siadeco.net>

Soziolinguistika Klusterra: <http://www.soziolinguistika>

Sustatu Interneteko Albiztegia: <http://sustatu.com/1131095562>